

САНА ОЛОХ

2019 сыл
Сэтинньи
22 күнэ
бээтинсэ
№ 88
(11645)

Чурапчы улуунун хаһыата • ХАҢЫАТ 1931 СЫЛ АЛТЫННЫ 15 КҮНҮТТЭН ТАХСАР • @sanaoloh

бээтинсэ сэтинньи 22 > субуота сэтинньи 23 > баскыһынньа сэтинньи 24 > бонидионньа сэтинньи 25 > олтуорунньук сэтинньи 26 > сэрэдэ сэтинньи 27 > илпизэр сэтинньи 28

— УЛУУСКА — БУ КҮННЭРГЭ —

Быйылгы сорок — буруйу онорууну абыйатыы

Оскуола үөрэнээччилэрэ уонна улахан дьон өттүлэригэр буруй тахсыбатын туһугар туһуламмыт быйылгы социальнай десант сэтинньи 20 күнүгэр Одьулуун нэһилиэгэр үлэлээтэ. Барыта 14 киһилээх үлэпиир бөлөбү улуустаабы дьиз кэргэн уонна оҕо-аймах дьыалаларын отделын исписэлиһэ Татьяна Бушкова салайан илдьэ сырытта. Бөлөххө сүрүннээн тэрилтэ салайааччылар киирбиттэр.

Өрүүбуоларын курдук, Одьулуун нэһилиэгин дьаһалтата, баһылык Людмила Ефремова социальнай десант үлэпиир усулуобуйатын сөптөөхтүк тэрийбиттэрин бэлэтиибин. Десант икки бөлөбүнэн арахан үлэтин саҕалаата, ол курдук 1-кы бөлөх бэтэрээннэргэ, социальнай хантыраакка кыттыбыт, элбэх оҕолоох ыалларга сырытта. Оттон 2-с бөлөх учуоҕа туар ону таһынан арахан балаһыанньаҕа дьиз кэргэн, төрөппүттэригэр туспа иитиллээх дьароолор олохторун дьаһалтарын билистилэр. Уопсайа

22 ыалы хаан сырыттылар. Оттон туһааннаах исписэлиһтэргэ субэлэтэ, 43 киһи сырытта. Бу иһинэ Чакыр нэһилиэгэр 63 киһи исписэлиһ өкөтүнэн туһаммыта, Соловьев нэһилиэгиттэн 58 киһи туһааннаах исписэлиһтэргэ сырытта. Итини таһынан, улуустаабы үөрэх салалтатын оҕону иитиһэ уонна эбии үөрэхтээһингэ исписэлиһэ Дмитрий Илларионов Одьулуун орто оскуолатыгар 30-ча оҕоҕо кылаас чааһын ыытта, полиция старшай лейтенана, ПДН инспиктэргэ Надежда Матвеева колледж 40-тан тахса устудьуонугар лекция аахта, итинэн логотип Изабелла Полова уһууаан иитиллээччилэрин кытары тусла дьарыгы ыытта.

Нэһилиэнньэни кытары көрсүһүүгэ 59 киһи кэлэн кытынна. Кинилэр ортолоругар 6 тэрилтэ салайааччыта, 7 нэһилиэк дьокутаата сырытта. Ити Одьулуун нэһилиэгэ түмсүүлээбин, тэрилтэ салайааччылар, дьокутааттар чакчы бөлүөлөктөрүн олоһор кыһаллалларын өссө төгүл бигэргэттилэр. Татьяна Петровна олохтоох полиция участкаһыа Дмитрий Петров үлэтин үчүгэйинэн бэлэтиэтэ.

Социальнай десант үлэпиир бөлөбө ыаллары кэрийэн көрөн баран, олох-дьаһах бигэ туруктаабынан аахта, олохтоох дьаһалта үлэтэ сөптөөх үлэни-хамнаһы тэрийэн олоһорун ыйда.

Профилактика сүрүн үлэтэ — сэрэтии. Онон улуус бүтүүн дьыно ити боллуруос тула күөскэ ылсан, уопастыбаһнас турунара уолдьаста.

Сэмэн ЖЕНДРИНСКЭЙ.

ПОНОМАРЕВТАР ДЬИЗ КЭРГЭН КЫАЙДЫЛАР

Бу нэдиэлэбэ улууспутугар доруобуйаларынан хааччахтаах дьон декадата ыытылла туар. Сэтинньи 19 күнүгэр Арчы дьизитигэр декаданы аһыы сизэр-туома ыытылынна, ону сэргэ улуустаабы «Дьоллоохпут биригэ» дьиз куонкурус «Утум» дьизитигэр тэрилиннэ.

Куонкуруска Кытаанахтан Елена уонна Михаил Пономаревтар, Чыалпараттан Саргылана уонна Дмитрий Сорокумовтар, Хатылыттан Альбина уонна Тимофей Ефремовтар, Чурапчыттан Джамия уонна Савва Павловтар кытыннылар. Түһүмэхтэргэ бэйэни билиһиннэри сыйыалан кэми атаарыы туһунан кэпсээһин, талаан уонна тургутан көрүү киирдилэр.

Надежда Заболоцкая бэрэссэдээтэллээх дьүүлүүр субэ кыайылаах үрдүк аатын Елена, Михаил Пономаревтарга биэрдэ, онон кинилэр улуус чизэин өрөспүүбүлүкэтээбэ куонкуруска көмүскүү барар «изскэ тигистилэр. «Айар кут» анал ааты Джамия, Савва Павловтар ыллылар. «Өбүгэ утума» анал аат Саргылана, Дмитрий Сорокумовтарга ананна. «Кыайыла дьулуур» анал ааты Альбина, Тимофей Ефремовтарга инэрдилэр.

Пономаревтар дьиз кэргэни эбэрдэлээн туар, өрөспүүбүлүкэтээбэ куонкуруска ситиһиилэри баҕарабын.

Елена МАКАРИНСКАЯ.

— ТЫҢ БОННУРУОС —

Суол оноһуутугар болбомто ууруллар

Ааһан эрэр 2019 сыл улууспут сиригэр-уотугар суол-иис тутуутугар, өрөмүөнүгэр хайа да сыллардааҕар элбэх үлэ-хамнас баран, түмүктэнэн эрэр. Быһааран эттэххэ, улууспут иһигэр баар суоллар 3 араас таһымна арахсалларын үгүс киһи билбэт. Ол эбэтэр федеральнай, региональнай уонна муниципальнай таһымнаах суоллар тус-туһунан сакаасчыттартан үбүлэнэллэр.

Ол курдук, бастатан туар, Аллараа Бэстээхтэн Маҕадаанга тийэ тыргыллар Р-504 нүмэрдээх «Халыма» федеральнай суола — улууспут дьонун саргытын киһи куораты кытта сибээстиир сүрүн аартыктыт, норуот хаһаайыстыбатын бары эйгэтин таһааран тизлэн кэлэр хорук тымыра. Бу суол быйылгы «Росавтодор» федеральнай суол агентствотын хонтуруолугар баар уонна «Бүлүү» федеральнай суол салалтатын нөүгө үбүлэнэр. Санатан эттэххэ, «Халыма» уонна «Бүлүү» суолларын холбоон, бу суолларга сакаасчыт быйытынан биир холбоһуктаах салалта Дьоккуускай куоракка тэриллибитэ. Салалтаны Н.И. Андреев ситиһимлээхтик салайан үлэлэтэр. Быйыл олох абыах хонуктаабыта бу суол 163-170 километирдээх

барыаба. Уопсайа, 14 км уһуннаах учаастагы «Дорисс» ХЭТ онороро быһаарыллына. Бу Чувашияттан кэлбит улахан тэрилтэ кээкэ сылларга Дьоккуускай куорат, «Бүлүү» суолларыгар элбэх тутууну ытыарын билэбит. Быйыл Аллараа Бэстээх — Төһүлү суолун асфалтааһына үлэтин саҕалаата. Онон Чурапчы — Аллараа-Бэстээх суолун асфалтааһын үлэтин тэтимэ күүһүрүө дьиз эрэнэбит.

Региональнай суоллар, ол эбэтэр Саха Өрөспүүбүлүкэтин суолга салалтатыттан үбүлэнэр суоллар улууспутугар үс хайысхаба бараллар. Хайахсытынан Мэнэ Ханалас улуулугар тахсар «Абалаах», Сулбаччынан Амма улуулугар тахсар «Бетун» уонна Чаачыгытан Чыалпараба тахсар суол. 2019-24 сс. региональнай уонна Дьоккуускай куорат суолларын туруктаах онорууга «Безопасные и качественные автомобильные дороги» дьиз федеральнай бырагыраама иһинэн үбүлэһин быйылгыттан саҕаланна. Бу бырагыраама чэрчитинэн, Чаачыгытан Чыалпараба тахсар суолга Ханьыга үрээи туоруур муоста онугар улахан диаметрдаах

гофрированной турба оноһулунна. Бу үлэни олохтоох «Дорожник» ХЭТ (салайааччы Владимир Гаврил) кылгас кэмгэ үчүгэй хаачыстыбалаахтык онорон туттарбытын туһунан хаһыат алтынньы ыйдаабы нүөмэригэр таһааран туар.

Муниципальнай суолларга хайыс да сылын «Устойчивое развитие сельских территорий на 2014-17 гг. и на период до 2020 года» федеральнай тус сыаллаах бырагыраама чэрчитинэн, улууспутугар инники сылларга Одьулуун, Төлөй, Үрэх-Күөрэ, Чакыр, Сылан суолларын тутууга үлэ-хамнас ыытыллан, балай да хамсааһын табыста. Улуус салалтата бу бырагыраамааттан үбүлээһини салгыы туруорсан, быйыл «Бетун» суолуттан Мындаҕаайыга киириини Дьоккуускай куораттан «Строй-В» ХЭТ (салайааччы Яковлев Семен) аукциону кыайан, тутуу үлэтин түмүктээтэ. Учаастак уһуна 4,6 км.

Чурапчы — Арыылаах суолун салгыы тутууну эмиэ Дьоккуускай куораттан «СУ-77» ХЭТ (салайааччы Босиков Р.В.), уопсайа 17,5 км уһуннаах учаастагы бу күннэргэ үлэтин түмүктээн эрэр. Бу суол Уһун Күөл сэлэһиньэтин ортотунан ааһар буолан, олохтоохтор үөрүүлэрэ улахан.

Мань тэнэ Саха Өрөспүүбүлүкэтин суолга пундата үбүлээн, Уһун Күөл — Бэрэ учаастагы суолун өрөмүөнө, аукциона хойутаан буолан, алтынньы ый ортото үлэтэ саҕаланна. Бу үлэни «Дорожник» ХЭТ аукциону кыайан, тон буору, тымныны аахсыбака, үлэни сылдыар. Суббэдэрээччи быйытынан «Хатан-строй» ХЭТ (салайааччы Собакин Семен) тэнэ үлэлэтэр. Өрөмүөннэнэр учаастагы уһуна — 7 километир. Төһө да хойутаан саҕаланнар, буорун сүрүн үлэтэ бүтэн эрэр. Аны тэнээһин, гравий бүрүөһүнүн кутуу, суол бэлэһэрин туруоруу үлэлэрин ахсынны ый бастагы декадатыгар бүтэрэн туттараары, тэрилтэлэр дьулуһан үлэһии-хамсыы сылдыаллар.

Үөһэ этилибитин курдук, суол үлэтигэр балай да хамсааһынар тахсаллара дьону-сэргэни үөрдэр. Кэлэр да сыла улууспут, нэһиликтэригэр салалталаара бары өттүнэн үлэни-хамнаһы ыытан, суол-иис тутуутугар эбии үбүлээһини булан, онно олохтоох бэйэбит тэрилтэлэригэр ситиһимлээхтик кыттан, сайдыы суолунан эрэллээхтик баран иһиэхтэрэ дьиз эрэнэбит.

«Дорожник» ХЭТ пресс-сулууспата.

2019 СЫЛ 10 ЫЙЫГАР ТЫА ХАҢААЙЫСТЫБАТЫГАР ҮЛЭ СҮРҮН ТҮМҮКТЭРЭ

«Чурапчы улууһа» муниципальнай тэрилтийи дьаһалтатын, тыа хаһаайыстыбатын салалтатын аатыттан эһигини, биир дойдутаахтарбытын, Чурапчы улуусун тыа хаһаайыстыбатын үлэһиттэрин, бэтэрээннэрин, үлэ бастыһнарын бука барыгытын Тыа хаһаайыстыбатын уонна переработкалыыр бырамыысыланнас үлэһиттэрин күнүнэн итиитик-истинник эбэрдэлиибин!

Тыа хаһаайыстыбатыгар сүрүн соруктарбыт — сүөһү иитиитигэр сыл бүтүүтэ 20-540 ынах сүөһүнү, ол иһигэр 7640 ынах ынабы, 16 373 сылгыны иитэн, сыл устата 171 163 туюнна үтү ыан, 7627 туюнаны туттарар, тыыннаах ыйааһынан 3309 туюнна эти онорор, сир үлэтигэр 142,1 гектарга хортуппуйу, 26,1 гектарга оһурут астарын, 1792 гектарга кормовой култуураны ыһар соруудаах быһылгы үлэһитин сабалаабылпыт.

Оһурук үчүгэй түмүктэри быһыл сир үлэтин салаатыгар ситиһибит. Туорахтаах култууралары барыта 492 гектарга ыһан, 432 туюнна эбизин уонна 114 туюнна дьэһимизни хомуйах, кэчки сылларга ситиһилибитэх кордоруну ыппыбыт. Маныаха идритийэн үлэһит «Мындаавай» кэпэрэтиип эрестүүбүлүкэтэби бурдугунан дьарыктанар хаһаайыстыбалар ахсааннарыгар киирэн, улахан кыамтаах «Вектор» комбайны ыһыта улахан оруоллорун Одьулууттан «Комплекс», Мырылаттан М.С. Седлашчев бааһынай хаһаайыстыбалар бурдугу хомуйдулар. 141 гектартан 1526 туюнна хортуппуй, 27 гектартан 96 туюнна халпыыста, 80 туюнна морхуоп, 85 туюнна субьектэ хомуллан, улуус нэһиликэннэргэ хаһаайытааһар да элбэх битэһимизэх оһурут аһынан хааччылынна.

Улуус сылын үлэһит «Кормопроизводствон сайыннары» эрестүүбүлүкэтэби бырагыраамага улуус уонна нэһиликтер кытыһан, 6 250,0 тыһ. солк. көрөн, утары эрестүүбүлүкэтэ 5 995,0 тыһ.солк. ылбылпыт. Бу үбүнэн 2 симиэс угуллар траншея оһоһулунна, 2 сенаж комплекса, сир үлэтигэр аналлаах оһуулар 5 араас суол тизхинык аһылаһылынына, 90 гектар бааһына чөлүгэр түһэрилинэ, 7 килэмизир бааһына сирэ күрүөлэнэ. Бу бырагыраама кеметүнэн сир кытта элбэх үлэ барда. Бааһына иэнэ 2016 сылы кытта тэһэһтэххэ, 26% улаатта. Быһыл сака ыһынан Диринтэн Винокурова Лира, Мугудайтан Коркин Сергей, Бахсыттан Шеломова Анастасия, Владимиров Илья, Барашков Николай уонна Чурапчыттан Сивцев Станислав бааһынай хаһаайыстыбалар дьарыктанан сабалаатылар.

Сүөһү иитиитигэр, ситини 1 күнүгэби турутуган, улууска 26 536 төбө ынах сүөһү, ол иһигэр 8163 ынах ынах баар, төрүөх дьыалабыай тахсытын быһыл — 78% тизирдэн, 6293 ныйраһы ылбыбыт.

Сылгы ахсаана — 25 206 төбө. Быһыл сылгы төрүөһэ үчүгэй, ол курдук, 9 123 убаһаны ыһан, кулун дьыалабыай тахсытын 80% тизирбит, итинэн сылгы ахсаанын 16 373 төбөгө тиздэр былааммытын толорор кыахтаныбыт.

Ынах сүөһү ахсаана сылпата аһмаан иһэрэ кийини дьиксинээр. Манна сүрүн төрүтүнэн сүөһү көрөөчү сааһыран, сүөһүлүк ыһа ахсаана аһмаһына буолла. Эрестүүбүлүкэ бырагырааматын 2016 сыл от айын 21 күнүгэби 809 нүөмөрдээх дьаһалынан сүөһү ииттэн бабалаах ыалларга эрестүүбүлүкэ буддьуоттун субсидия көрүлүн, улуус бириддиһэн чааһынай ыалларга 170 төбө тыһы сүөһү бариллибитэ быһыл бу хамсааһын иккис түһүмэһэ баран сүөһү ииттэн бабалаах ыалларга бариллинэ. Улуус аатыттан, Ийэ хаһытааһын

быһытынан, 4-с оһоһорун төрөһүт ыалларга 25 ныйраһы түһэтилинэ.

Тэрээһиннээх хаһаайыстыбаларбыт, ол иһигэр бааһынай хаһаайыстыбаларбыт, сүөһүлэрин ахсаанын тутан оһороллор. Бу — 2014 сыллааха Мугудайтан сабалаан, нэһиликтергэ кластердары тэрийи сабалаһытын, итинэн салгыны улууска эдэр дьон күрүөмүнэн саһа бааһынай хаһаайыстыбалары тэрийэн тахсытыларын үтүө түмүктэри, Мугудайдаабы «Чаран» агрокластер

бырайыакка баар бырагыраамалары түмэн, үбүлээһин улаатытын ситиһини буолбута. Бу бырайыак үлэтин чэрчитинэн, 14 эдэр ыһа көһөн кэлэн олохсубута. Оһолуун — уруутуун 40 киһи нэһиликкэ эбиллибитэ. Ол түмүгэр 50 төбөгө 7 саһа хотон, 25 саһа толору хааччылыылаах дьиз тутуллан киирбитэ. Нэһиликкэ ынах сүөһү ахсаана 10% эбиллэнэ, ол иһигэр ынах ынаба — 6%, үтү туттарыта — 58% уонна Мугудай аһуулаһын эһитэн аһаардас целномолочнай бородууксуйатын онорор көрдөрүүтэ 33% улаатылар. Бу агрокластер тэриллибитэ быһыл бизс сыһын туолар. Үлэ үтүө түмүктэрдээх буолла, бары хайыскаларга үрдээһин бэлиэтэнэ. Ыһчат тыа сиригэр олохсуйан хаһаайыстыба тэринэригэр сүрүн көмөнөн эрестүүбүлүкэтэби «Эдэр фермердэри өйөөһүн» бырагыраама буолар. 2014 сылтан улууска 72 эдэр фермер 121 мөлүөһөн суумалаах гранты ылбыта. Дьэ, итинэн сийтэрэн, ыһчат дьон сүөһү иитиинэн дьарыгыралларыгар кыахтары үөскэтип, бааһынай хаһаайыстыбалары беденсүтүүгө, саһалы тэрээһиннээх кэпэрэтииптэри тэрийиһэ саппы үлэһиттэ. Манна быһыл Бахсы нэһиликтер (Бах.Барашков И.Ф.) 100 төбөгө аһаан, саһа хотону тутан үлэһэ киллэрдэ. Нэһилик 14 ыһаһтан барыта 81 ынах сүөһүнү, ол иһигэр 45 ынах ынабы кыстыкка киллэрэн, кэпэрэтиип үлэтин сабалааһыта холбоһор буолуон сөп. Бэлиэтэн эттэххэ, нэһиликкэ сүөһүтүн кыстыкка уопсайдаан көрүүгэ Сылан нэһиликэ (Баһылык Сивцев Е.А.) хаһыс да сыһын үлэһит.

2019 сыл 10 ыйыгар улуус үрдүнэн аһосвайынан 15 033 туюнна үтү ыанна, үтү туттарыы 6 807 туюнга тэһэһэн, былаан 97% туолла. Алаһар, Бахсы, Соловьев, Хадаар уонна Чакыр нэһиликтергэ 10 ый түмүгүнэн сыллаагы былааннарын толорору ситиһилэр. Үтү туттарыга быһылгы былааны — 7627 туюнаны толорорго бары кыахтар бааллар. Оһуоха хаалбыт балгараа ыйы аһынан суоттанан, күүскэ үлэһитирбит наада.

Эти сорбугуоһалааһынна былааммыт — 175 туюнна, ол иһигэр ынах этэ 135 — туюнна, убаһа, сылгы этигэр — 40 туюнна. Чурапчы кэпэрэтиип буйунаатыгар быһыл күһүн 930 төбө ынах сүөһү, 330 төбө убаһа тутулунна.

Улуус быһылгы буддьуоттүгэр тыа хаһаайыстыбатын салаатыгар 8 мөлүөһөн харчы көрүлүбүтэ, онно эһи нэһиликтер 3 667,0 тыһ.солк. үбүлээһини онорон, тыа хаһаайыстыбатыгар олохтоох буддьуот уопсайа 11 667,0 тыһ. солк. тэһэһтэ. Быһырынныга тэһэһтэххэ, 35% кыһаата. Итинэн 6 250,0 тыһ. солк. кормопроизводство бырагырааматыгар, хотон тутуугу, улуустаагы Ийэ хаһытааһыгар ыһылынылар. Улуустаагы тыа хаһаайыстыбатыгар эрестүүбүлүкэтэн,

субвенция барздаһынэн, үккэ 266,945,0 тыһ.солк., биз төбөһүгэр 10,359,0 тыһ.солк., оһурут аһыгар 209,0 тыһ.солк., хортуппуй ыһытыгар 789,0 тыһ.солк. тыа хаһаайыстыбатын бородууксуйатын оноросмоларыгар тизирдилинэ. Араас субсидияларга эрестүүбүлүкэтэби буддьуоттэн 9 ый түмүгүнэн, 102 мөл. солк. хаһаайыстыбаларга кэлбитэ.

Аһыт сылтан үтү-эти, атын да бородууксуйалары батарыга «Меркурий» федеральнай бырагыраамаһан үлэһит. Улуусут тыа хаһаайыстыбатын бородууксуйатын оноросмоларга бу бырагырааманы борт ыһылаахтык ыһынылар эрэри, Араасыйа бырагырааматын ирдэбилиһэн булгучу олоххо киириэхтэх. Улуус үрдүнэн сыл 10 ый түмүгүнэн уопсайа 100 405 электроннай бэтэринээрнэй-санитарнай ыһыраапка сурулунна. Ол иһигэр улуус иһигэр хамсааһынна үккэ — 99 507, эһэ — 633, тыһыан тыһынаагы хамсаатыга 64 устуука, улуус таһыгар таһаарыга үккэ — 88, эһэ — 88, тыһыан тыһынаагы хамсаатыга 28 устуука электроннай бэтэринээрнэй-санитарнай ыһыраапкалар сурулуннулар. Итинэн нэһиликкэ киһитигэр тиксэр электроннай ыһыраапка ахсаанынан эрестүүбүлүкэтэ инники күөһүгэ сылдаабыт.

Сүөһү аһылытын бэлэмнээһингэ 39440 туюнна оту, 2200 туюнна симиэти, 620 туюнна сенаһы бэлэмнэн, 546 туюнна бурдугу хомуйан, быһылгы кыстыкка толору кормовой баазалаах киирдибит. Итинэн сыллаагы былааны бары көрүнэригэр толордурут. Ол эрэри, быһылгы кыстыкка сылгы хаһытыгар уустук балаһыанньалар үөскэбиттэринэн, улуус иһигэр от аһытын болпуроһа эмиэ турар. Оһон бу күнүгэ нэһиликтергэ, бары хаһаайыстыбаларытыгар оту, бурдугу аһынан көрдүбүт. Оту, бурдугу улуус иһигэр булунар кыахтар толору бааллар.

Быһыл 10 хаһаайыстыба уонна 35 чааһынай ыһа, уопсайа, 1300 төбөгө саһа хотоннору тутан үлэһэ киллэрдиһэр. Бааһынай хаһаайыстыбаларбыт хотоннорун саһалы технологиянан туттар буолан эрэллэрэ үөрдэр. Анал тимир каркас, сандвич-панель курдук түргэник хомуллар матырыйааллары, конструкциялары туһанылар. Сылгы баазатын туттууга 1 мөл. солк. субсидия быһыл 3 хаһаайыстыба тиксэн, тутууларын үлэтин түмүктэтиһэр.

Тыа хаһаайыстыбатын министри ситиһитинэн көрүлүр «Дьиз кэргэн ферматын өйөөһүн» грантыгар

астыыр-таһастыыр, батарар «Чурапчы» кэпэрэтиип (сал.Аржаков Н.А.) кэпэрэтиипа бийыл даһаны таһаарылаахтык үлэһэтэ, бийыл даһаны таһаарылаахтык үлэһэтэ, Арыны оноруга 109,6%, үтү оноруктарга 152,4 %, 83 %, хаһааһы оноруктарга 145,4 этэн оноруппар бородууксуйага 181,1 % %, ыһаас ууһу бэлэмнээһингэ. Нэһиликтергэ былааннарын толордулар, арыны астыыр бары үтү тутар лууннар, арыны астыыр сыахтар толору кыһмталарынан үлэһэтиһэр. Мындааһы бөһүөлүгэр саһа үтү астыыр сыах тутуллар. Бу сыахха саһа үтү астыыр сыах технология киһирэн, пастеризациялаһыт технология киһирэн, пастеризациялаһыт үтү бэлэмнээһин оноруппуга Чурапчы бөһүөлүгүн «Арбаа» тубэһитигэр саһа маһаһы дьизэ тутуллан, быһыл олоххо киирээригэр үлэ ыһтыллар.

Буларын курдук, кэпэрэтиип эрестүүбүлүкэтэ, ону аһан Араасыйага ыһтыллар тыа хаһаайыстыбаларын дьаарбанкаларыгар өрүү ситиһилээхтик кыттар. Москвага быһылгы «Көмүс күһүн» дьаарбанка-быһытааһа онорон таһаарыт бородууксуйата 5 кыһыл көмүс, 1 урун көмүс мэтээллэргэ тиксэн. Чурапчыбыт этэ-аһа Араасыйа үрдүнэн киһик киирээригэр өссө биһир дьаһуһаах кыһылы ситистэ. Быһыл Дьокускай куоракка ыһтыллыбыт «Ас-уоп—2019» тыа хаһаайыстыбатын быһытааһа — дьаарбанкатыгар аһын хаһаайыстыбаларбыт эмиэ ситиһилээхтик кыһынылар.

Ханалас улуутугар Хаһыааһа ыһтыллыбыт эрестүүбүлүкэтэби «День поля» симиээр-быһытааһа улуусут барздаһиттэллэрэ ситиһилээхтик кытыһыттар. Бу тэрээһин бырагырааматынан ыһтыллыбыт сир тэһэһтэһиннэ механизатордар эрестүүбүлүкэтэби күрэхтэһиһиргэр Одьулууттан «Комплекс» бааһынай хаһаайыстыба механизатордара иккис миэстэни ыһан, матасыкыл, электрогенератор уонна сыбааркалыыр аппараат бириһтээх кэлбиттэрэ. Бу тэриһтэһэ өр сылларга үтү суобастаахтык үлэһэбит, улуусут биһир оһуулаах ыһыныкыта Сибирякова Марфа Егоровна тыа хаһаайыстыбатын эйгэтигэр сыл бастыһнарын бэлиэтир эрестүүбүлүкэтэби күрэххэ «Лучший дояр» номинацияны ыһыта.

Инициатива былааннар оһуһ киһигэр. Үлэ-хамнас эрестүүбүлүкэбит Ил Дархана Айсен Сергеевич Николаев 2018 сыл аһыныы 11 күнүгэби 232 нүөмөрдээх дьаһалыгар уонна саһа ыһыныллар тыа хаһаайыстыбатын сайдытын судаарыстыбанай бырагырааматыгар оһууран ыһылылаахтара.

Ол курдук, салгы сүөһү племеней хааныстыбатын тупсарыы, биһир ыһаһтан ыһар бородууксуйаны үрдэтиһэ үлэ барыа. Хаһаайыстыбалары беденсүтэн, 100 төбөгө аһаммыт хотоннору, механизированнай сайылыктары тутуу, үлэни көдүүстээх онорор сылтан, хаһаайыстыбалары специализация киллэри, сүөһүбүтүн симэһиннээх аһылыгынан толору хааччыларга бааһыналары чөлүгэр түһэри, ыһар култуура көрүнүн элбэтин үлэлэрэ ыһтыллыахтара.

Үлэ-хамнаска ситиһилэри тэһэ, кыһтарбат оруттар бааллар эрэри, түмүүһүлээх, тэрээһиннээх үлэһэн туоратыллар кыахтаттар. Быһылгы кыстыкка сүөһүбүтүн-сылгыбытын этэннэ кыстаттарга, ыһыллар бородууксуйаны элбэтиһэ бары күүстүтүн-кыахытын уурубуун!

Анна ЗАХАРОВА,
Тыа хаһаайыстыбатын салаататын
началыһыһа.

Төрөөбүт соругум

Чурапчы улуусун үөрэбин салалтатын «Сапа олох» хаһыакка анал сыһыарыыта

Салайааччы колонката

Улууспутугар 7 агрохайысхалаах оскуола үлэлиин олорор. Оңорон таһаарыыга туһуламмыт үлэлэринэн сылын аайы ситиһиилэнэллэр. Кэккэ сылларга Соловьев, Төлөй оскуолалара бастыннар кэккэлэригэр сылдьааллар. Мындааайы агрохайысхалаах оскуолата тэриллибитэ 15 сылыгар аһаммыт «Агростар» бары сэминээрэ кыттан, маастар-кылааһы ыттан, инники үлэлэрин торумнаатылар. Сэтинни 19 күнүгэр үөрэх саалатын аактабай саалатыгар бэйэлэрин үлэлэрин сырдатылар.

Цифровой үерхэтээлини сайыннарыыга Чакыр, Мырыла нэһиликтэригэр оптоволоконно ситимэ киирбитэ ойбул буолуода. Билиги педагогтарбыт идэлэрин таһымын үрдэтэргэ кыһаллаллар. Ол курдук, «Точка роста» кииннэрин педагогтара Александра Коркина, Николай Григорьев Саха сириг далагээссийэтин иһигэр киирсэн, Москвада Арассыыйа үөрэҕиритин миниистирэ Ольга Васильеваны кытта көрсөн, сайдар хайысха тула кэлэспэтигэр кытыннылар.

Диринг оскуулатын педагогтара сэтгиний 5-9 күннэригэр СӨ Үөрэби сайынналар уонна идэ таһымын үрдэтэр үнүстүүт илсисэлиинэ Наталья Валерьевна Федотова сапалататынан IT - технологияларга кууруу аастылар. Инникитин манньк куурус И.М. Павлов аатынан Чурапчы орто оскуулатыгар ытыллыыа.

Мань тэнэ хас бириднэ огуола «Российская электронная школа» холбонуохтаах. Бу – толору огуола кууруһун хабар Арасыйыа чулуу учууталларын уруоктара үөрэнээччигэ, учууталга уонна төрөппүккэ көмөлөһөр, хаачыстыбалаах үөрэби ситиһэргэ кыабы биэрэр сига.

Сетевой город «Образование» (СГО) олимпиа 11
оскуулаа булгуччулаахтык киризебэ. Обо ситиһиитин
төрөппүт күннэтэ киирэн көрөө кыахтанар.

Бийлэл биһиги улууслутугар сэтгиннь 8 күнүгэр Хатылы нэһилиэгин «Ньургунун» уһуяаныгар муусука салайааччыларыгар, хореографтарыгар аналлаах Илин энгэрдээби «Музыка собирает друзей» сэминээр-практикум буолан ааста. Сэминээр аалтардарынан Мэнэ Ханалас улуунун муусукага салайааччыларын методической холбоһугун салайааччыта Капитолина Константиновна Семенова уонна Таатта улуунун методической холбоһугун салайааччыта Варвара Николаевна Максимова буолаллар. Тэрээһиннэ барыта 5 улуустан (Таатта, Чурапчы, Мэнэ Ханалас, Уус Алдан, Амма) 68 педагог кыттыыны ылла.

Юрий ПОСЕЛЬСКОЙ,
үөрэх салалтатын начаалынньыга.

Алтынны ый бүтэжик күннэрин уонна сэтинньи сагатын хабан, улууска оскуола бибилиэтиэкэлэрин күннэрэ ыйтылынна. Манна үгүс оскуола кыттыыны ылан, былааннаах үлэни тэрийдэ. Бэчээккэ сурутуу, сага киинигэлэр быыстапкалара, олохтоох ааптар Василий Петров «Вейли Озбар –исполнитель желаний» киинигэтин билиһиннэриин, тарбатыы, сүһүөхтэринэн киингэ аабытыгар, айымньы ис хоһоонунырытыыга дыһаһаллар, литэрэтииринэй чаастар ыйтылыннылар.

Билигнйг оскуула бибилэтиэкэлэригэр үөрэх сайдыытын хаамыытыгар сөл түбэһиннэрэн, информационнай-библиотечнай клиннэргэ кубулуйаллара ирдэнэр, Арассыйа, өрөспүүбүлүкэ таһымыгар кэнсиэлсийэлэр ылыныллыбытара. Ого, учуутал сайдар, бэйэтин сайыннарар зйэгитин тэрийэргэ научнай, национальнай бибилэтиэкэлэр сизэлэригэр холбонуу, биир бибилэтиэкэ ситимигэр кирии инники соруунан буолар. Бибилэтиэкэ үлэтигэр сана, сонун хайысхалар киллэрэн, ого, төрөппүт аабыыга интэриэсин тардар дьаһаллар ыһылдыахтаахтар.

Үерэх хаачыстыбатын биір сүрүн ирдэбилінэн үерэх кинигэлэринэн хаанчылыгы буолар. Төрдүс сылын киин кинигэ кыһаларын кытта быһаччы үлэ ыытыллан, үп көдүүүстээхтик туһанылынна. «Просвещение», «Русское слово», «Российской учебник», «Бином» көгүлүлээх кинигэлэрэ үерэх хаамылыгар туттуллаллар. Маны тэнэ Саха сириг «Бичик» кинигэ кыһатын федеральнай переченнэ кирибит төрөөбүт тылын үөрэтигэ, «Дани-Алмас» төрүт культуурага учебниктара төрөөбүт тылын үөрэтигэ хаачыскалар.

Нэдийлэ чэрчитинэн, "Добру откроем сердце"
нууча суруйааччыларын айымныларын ырытан,
5-8 кылаас оболоро үтүө санааланыы холобуругар
үөрэннилэр Тимофей Сметанин төрөөбүтэ 100
сылыгар «Лоокуут уонна Ньургунун» драматынан
улахан кылаастарга литэрэтиринэй чаас
ыытылынна. «Күлүүн» үөрэнээччилэр

Эбэрдэлиибит!

Чурагчы нэхилэгийн «Улыбка» ухуйаана санга таас дызтэ үлэз киирбитинэн, Кытаанах «Ньурауяна», Мындагаайы «Ымыа» ухуйааннара 60, Чурагчы «Кэскил» ухуйаана 50, Үрэх Күөрэ ухуйаана 25 сыллаах үбүлүүдэринэн ухуйаан кэлэктиивлэрин, иитилгээччилэрин уонна төрөллүгүттэрин иитилтик-истинник эзэрдэллүбүт!

Кырачаван оболору иитилгэ күннэтэ ахсаабат кыһамныыгытын сыаналыбыт, үлэ усуллубуйатын тулсарыыга ыктар үлэбитин биһирсибит, айымныылаах үлэбитигэр ситиһиһээр, бэҕэ кэраангитигэр дьолу-соругу бакарабыт!

«Сатабылгынан аан дойдуну сайыннар»

Ипинийн дэвсгэлээх «WorldSkills Russia Junior-2019» идэ сатабыгын чөмпүйнээгийн сүүмэрдийр түнүмэсэ сэтіннь 6-7 куннаригэр Чурапчы улуунугар ытылынна. Чурапчытаасы колледж ижэ ээлэ үрөхтээгийн тэрилтэлэрэ (Чурапчытаасы үрөтэр-огорон таһаарар кэмбинээт уонна «Үөрүү» оёо дыһурун сайыннаарар ийн) уонна 6 оюула чөмпүйнээг ытыллэр мээстэтэрин өлхөтөөхтүк тэрийдилэр.

Быйыл 182 үөрэнэччи 25 сатаһыл күрүбэр аатынча Түмүккэ кыайып аадынан табыстылар: «Агрономия» – Валентина Прокопьева, Яна Посельская (Диринт); «Ветеринария» – Вера Корякин (Хатылы); «Веб-дизайн» – Яков Чичигин (Хатылы); «Графический дизайн» – Алина Никифорова (гимназия); «Инженерный дизайн» – CAD (САПР) – Николай Барашков (Арыылах); Егор Попов (гимназия); «Интернет вещей» – Ньургун Семенов (гимназия); «Коммуникабельность» – Чурапчы гимназиятын хамаандата; Валерий Платонов, Катя Пихомсва, Кундул Капрынов, «Спасательные работы» – Одулуун хамаандата; Егор Слепцов, Рустам Карпов, Арина Кардашевская, Айсен Сибиряков, Егор Малышев «Лазерные технологии» – Радомир Иванов (С.А. Новгородов аатынан Чурапчы ОО); «Медицинский и социальный уход» – Аделина Апросимова (Сылан); «3D моделирование» – Евгений Васильев (гимназия); «Разработка мобильных приложений» – Леонид Платонов (гимназия); «Терракотовое искусство» – Изаolda Криешапкина (Хатылы); «Правоохранительная деятельность» – ИМ Павлов аатынан Чурапчы оскуолатын хамаандата; Людмила Зверстова, Склирод Федосов, Владимир Дьячковский, Эдуард Кривошапкин, Захар Шадри-

«Предпринимательство» – Айсен Посельский, Эрчимиз Счетасов (Дирин); «Прототипирование» – Владимир Аржаков (гимназия); «Ремонт и обслуживание легковых авто» – Ариан Аммосов (Бахсы); «Сетевое и системное администрирование» – Роберт Борисов (Сылан); «Столярное дело» – Спиридон Пестерев (Дирин); «Технология моды» – Света Зверстова (Дирин); «Управление бесшпильными петательными аппаратами» – Евгений Федоров (гимназия); «Лабораторно-химический анализ» – Александра Слепцова (Дирин); «Преподавание в начальных классах» – Ангелина Сивцева (Мугудай); «Фотографирование» – Анжелика Попова («Уерүү» Оюо сайдар киниз); «Эстетическая косметология» – Валерия Сергеева (Алма); Бу оёолор регионнаары куракха уллуу чизин кемускектэбэ.

Чемпууэнзэжэ педагогтары, үөрэх салаататын
исписанистерин тэнэ, парижмакер-визажист Мария
Рожина, маастар- иистэнньог Ольга Дьячковская,
фотографтар Григорий Турнтаев, Анатолий
Макарев, муода технолога Екатерина Ефимова уонна
кэрэ көрүүгү онорор маастар Айыллаана Барашкова
эксперинан үлэстэтиллэр.

1950 сýлтан аан дойдó таһымыгар тиийэ ыһтыллар WorldSkills күрөсэ талааннаах ыһчаты илэсэ түһэйдэр, үлэхит илиини бэлэмниир, үлэ миистэтин булалларыгар көмөлөһөр хайысканы түһүрөт.

2019 жылга 45-нче идэ маастарыстыбатын чөлүйчөзүн Аан дойдугаабы түтүмдөз атырдык ыйын 22-27 күннэригэр Казань куоракка 51 сатабыл көрүнэр ыһылды быта.

Дмитрий ИЛЛАРИОНОВ,
инитии отделе́н исписэлиихэ

Ааҕыы ситимэ

актыгчлара 70-тан үнээ саастаах кырдыбаастарга кинигэ уларсыытын рейдэтин тэрийдилэр. С.А. Новгородов аатынан Чурапчы орто оскуолатыгар оёо кинигэни төрөлүтүнээн оноруутугар, Хатылыга эргэ кинигэни иккис тыыннаан тастааһынга күрэхтэр ыытылыннылар. Хатылы оёолоро ийэлэрин видеосы устан, хоһоонунан эбэрдээтилэр. Чурапчы гимназиятыгар, буоларын курдук, үгүс дыһапп ыытылына, 6 хамаанда кыттылаах «Литэрэтииринэй Чурапчы» квест оонньуу олус сэргэхтик ааста. «Гимназия олобуттан бэли түгээнэр» быыстапка тэрилиинэ. Чакырга Иван Иванович Попов -Уйбаан Бахсылыырап «Сайылымым барахсан» кинигэтинэн «Оёо сааһым сырдык өйдөбүлэ – сайылымым барахсан тэрээһини 3 кылаас үөрэнээччилэ Сайнаара Попова кылааһыгар ийэтинээн Аграфена Николаевнаһын ыыттылар. Билигин күннээри олохлутугар туттубат көлүүэ, чүөмпэ, амыннылар, бутугас, тизэргэн диэн тыллар быһаарыыларын билиһиннэрдэ. Дьиэлэрэргэр сайылык макетын, оёолор көрөөт, сайылык туһунан өйдөбүл ылпыннар диэн, өгөрөн

агаалан көрдөрбүттэрэ улахан сэнээрийини ылла. Бу тэрээһинтэн сиэттэрэн, Сайнаара кырдыаҥа таайынаан төлөпүүн нөнүө билистэ «Чакырдарга барҕа махталым! Ити кинигэттэн оҕолор хопсоннору ааҕаллардаҕаны, эһиги курдук көрдөрөн оһоһуулаах уруһуйдаах хайа да оҥуола өсөө оноро илик. Сиз балтыбар Сайнаараҕа махталым мааныта», — диэн Иван Иванович батсап нөнүө махталын ытта.

Бахсы алын сүлүүх кылааһын обдолоро түргэнни аабарга күрэхтэстилэр. Улахан Күөлгэ обд аабыытыгар аһамыт педсэбист, төрөлүүккэ муньах ытылыһна, Улуу Александр Пушкинна аабы күүнүрүһүн тэрийдилэр. Мырыпалар Тыйааты сылыннан 1-11 кылаас үөрэнэччилэригэр сөбүлүү айымньыларын аахтылар, кинигэни бэлэхтэстилэр.

Хадаарга аабааччы кэмпириэнсийэтэ ытыылла. Оголор сөбүлүүр кинигэлэрин кэпсэтилэр. Комсомол күнүгөр көтөнүлэр көрсүхүлдэр тэрилиннэ.

Мугудайга «Поэзия алыба» литэрэтииринэй кижэ
рбо хайматтара сырдатыллан сүрүтүү тэрилиннэ.

Төрөлпүт кыттыылаах «Литэрэтииринэй Чурагчы» квест оонньууу Алаарга, Чакырга, Мындабаайыга тэрийэн кыттылар.

2-4 кылаас оёпоро төрөлүүтүзүн көмөтүнэ «Саамай ааар кылаас» бырайыак чэрчитинэн бастагы чизпэлэргэ аахпыт кинигэлэринэн Quizizz сыһыарыы нөнүө теһи аастылар. Барыта 300-тэ тахса оро кыттыыны ылла. Ордук үчүгүйдик 3 кылаас оёпоро аахпыттарын өйлөн хаарыттарга көһүөнү.

Түмүктүүр дыгалынан "Бастын педагог библиотизир" куонкурсу ыгытлан, уолуттаа библиотизирдэр библиотечный уруктары ыгытыга, бырайыагы көмүскээрингэ, сайт нөүгө библиотизиркэни, аагыны сырдыгыга күрэхтэтир. Кыайылаагынан С.К. Макаров аатынан Чурапчы гимназиятын педагог библиотизиркэ Туйара Николаевна Харлампьева буолла, иккискэ Амма орто оскулатыттан Альбина Егорова Эрматова, үлүсү И.М. Павлов аатынан Чурапчы орто оскулатыттан Евдокия Кимовна Монастырева таахтылар.

Мария АРТЕМЬЕВА
методической отдел исписэлиинэ

Тэттик сонуннар

Алтынны 28 күнүттэн Саха сирин үрдүнэн PISA for Schools (оскуолаларга ананымт PISA) систиэмэтинэн бүтүн Арассыйага үөрэнээчилэр ситиһилэрин кэпсээннэр сабаларыта.

Манна дафтан эттэххэ, 2019 сылга бу кэпсээн көрүүгэ Арассыйа 14 регионуттан 1400 оскуола кыттыны ылар. Саха, Бурятия, Кабардино-Балкария өрөспүүбүлүкэлэрэ, Ставропольскый, Краснодарскый крайдар, Ямало-Ненецкэй автономнай уокурук, Саратовскый, Ульяновскый, Вологодскый, Иркутскый, Томскый, Ивановскый, Липецкый уонна Брянскый уобаластар.

Саха сирин 122 үөрэх тэрилтэтигэр киирбиттэн, Чурапчы улууттан 4 оскуола талыллыбыта: Соловьев, Хадаар, Хатылы, Чалыс. Сэтинньи 12 күнүгэр барыта 15-тэн 16-гар диэри састаах 23 үөрэнээччи интэриниат нөүө анал соруудахтары толордулар уонна анкета ыйытыктарыгар хоруйдаатылар. Кыттааччылар математикага, естествонай-научнай хайысхага уонна аарыыга теһе билиилээхтэрин көрдөрдүлэр.

Г.П. Башарин аатынан Сылан орто оскуоланын 5-с кылааһын үөрэнээччитэ Вася Дьячковскый Кремль Харыйатыгар барар быраабы ылла.

Анастасия ПЛАТОНОВА,
үөрэҕи кэпсээн көрүү
отделын испослиһа.

Галина Николаевна Дьячкова Пермь куоракка анал үрдүк үөрэҕин бүтэрэн, дойдутугар улаһы кэпсээннэр үйэ аҥаара кэм чугаһаата. Кини "Кэскил" уһууһунан 1997-2004 сылларга методиканын үлэлээбитэ. Саха национальнай кансепсийатын олоҕо киллэригэ саха кинитин сахатытыга, итээччилэргэ сахалыы ей-санаа уһукууттар, сайыннарыга утумнаахтык үлэлээбитэ. Л. Венгер "Сайды" бырагыраамата сахатытылган, инники үлэһиргэ тирэх буолан, итээччилэр педагогическай аарыыларга диасталаһар буолбуттара. Анна Афанасьевна Шарина аһаас дьарыктара улууска бастаан региональнай куоркууска ситиһилээхтик кыттыбыта. «60 көмүс урук» анал ааты ылан өрөспүүбүлүкэ биллибитэ. Итээччилэри кытта үлэһэ сүрүн болгомто ууруллубута. Сахалыы тыһы, санааны, тылы интэригэ улахан

болгомто ууруллан, сахалыы таба санарыы, сыһы тыллартан акаастаныы тула кансепсийа тэрийэр «Айар лаборатория» үлэтин сабаларыта. Манна итээччилэр айыллылар аһыллан, айар дьобурдара сайдыбыта, инники үлэлэригэр улахан көмө буолбута.

Сахалыы киһи буолар онкуту уурууга «Кэскил» уһууһун кансепсийа суруллубута. Онно оҕо саха буолар онкулун олохтуурга улахан киһи бэйэтин ейун-санаатын иитиниитигэр сабаланаара, хас биридии оҕо ураты ханыстыбатын сайыннарыгар төрөбүт дойдутугар сыһына, норуот үгэстэрэ, сирдэх быһыта төрүөт буолуохтааҕа, дьин саха ей-санаа толкуйдуур, ырыттылар, сылытылар, сабалары дьобурдара сүлүкэ билбэйдэнэр эйгэтин тэрийиэ улахан болгомто ууруллубута, уһууһунан сахалыы үгэстэри туттуу киһилии киһи буолар сирдэх майгыны, саха итээлин олохсугуу үлэти мириэхтэһэ, харыстаныахтааҕа ыйыллыбыта.

Өбүгэлэригэр төрүт дьарыктарын сөргүтүүгэ, дьэ кэргэнэ туох дьобурдаах дьон опоро сылдыһыттарын үөрэтэр улахан суолтатаах, онтон сизтэрэн, оҕолорго 12 эйгэ тэриллэбитэ. Альбина Пестерева оҕо солтөөх сизлиин үлэ, Матрена Кондратьева "Туос оһуора", Оксана Сысолкина оһурунан үлэ, Николай Дьячковскый туйтан иһит-хомуос онорор «Туйах», Тамара Константинова тыл дьобурун сайыннара,

кыттыһынан кырылар. Марфа Маркова айылбаа чугаһатар "Силис" эйгэлэрин тэрийэн оҕо айар дьобурун сайыннарыга төрөбүт айылбаа талгалы интэригэ үлэ ситиһилээхтик ыйыллар. Оҕолор бэйэлэра айылба матырыйаалларын кэпсээн көрүүнү онороллор, кэпсээннэр сыһыан, «Урумчун» үлүү, ырыа эйгэлэра элбэх оҕону хабаан улаһыллар.

Галина Николаевна 2004-2017 сс. диэри 13 сыл этнопедагогунан айымнылаахтык үлэлээбитэ. «Көмүтүөк» эйгэти тэрийэн, саха төрүт үгэстэрин оҕолорго интэригэ айымнылаах үлэни хаалларда. Быйдарыан туомнары толорон, саас айы ыам айын 22 күнүгэр "Иэйэхкэ сыһыары", хас чаггыр айы оҕолор сахалыы таннан ыйдаабы туомна кытталара, алаады уонна саламаат астанара үгэсхэ кубулуйда. Оҕолору алгыс түһэрэ, хомуоса соннууруга үөрэппитэ. Итиник тэрээһиннэргэ оҕолор сахалыы тыһы ыһыналлар. Уһууһунан бүтэрэн барар хас биридии оҕо анал «Кэс тыл» туттарыллар. «Саха оҕо сахалыы ураты уйулбата уһукуутун, айылгыта айыллытын салайан, итээлэтин олохсугар күнүсэби олох тэһимигэр сөл түбэһинэрэн киллэри үлэти барыахтаах», — диір Галина Николаевна. Ол курдук, күнүсэ ыйыллар сарсыардаангы гимнастика "Сүрү күһүрдүү" туомунан сахалыы хамсаныларын ыйыллар. Манна олохсугар, оскуолага кириэн интэригэ свастаах уолаттарга «Моксоболи»

байыаннай-ыспартыбынай күрэх быйыл улууска 15-с сылын ситиһилээхтик ыйыллар.

Уһууһун инновационнай үлэти Саха сирин, Арассыйа таһымыгар тахсытыгар Галина Николаевна дириг теоретическай билиитэ, байы уолуга улахан көмөлөөх буолбута. Галина Николаевна митэн-үөрэтэ таһаарып үгэс педагогтара улуус өрөспүүбүлүкэ уһууһуннарыгар ситиһилээхтик үлэһиллэр.

«Кэскил» уһууһунна кини үгэс субэтинэн үлэлэрин суолун туттут, айымнылаахтык үлэти сылдыар педагогтар ыйытылар кэллээхтэбитигэр. РСФСР үөрэҕиритин туйгунугар, СӨ «У-ууталлар уууталлара», «Саха сирин методика», «СӨ үөрэҕин бочуоттаах бэтэрээн» бэйэлэр хаһаайкаларыгар, Чурапчы, Амма улуустарын үөрэх салаататыгар методистаабыт «Доскольное воспитание» сурунаал сүрүн эрдээхтэрин «Алторская школа-Эврика» эспера Марина Аромштам хайыһын түс бэйэтигэр туттут Галина Николаевнага махталлара мунура суох.

Ахсынны 17 күнүгэр «Кэскил» уһууһун төрүттэммитэ 50 сыллаах үбүлүйүн бэлэтиир. Галина Николаевна Дьячкова курдук оҕо иитинигэр олохторун, үлэлэрин анаабыт айымнылаах үлэһиттэр баар буолан, «Кэскил» уһууһун аата мэлдьи үрдүктүк ааттанар, олох сайдыһынан эрэлээхтик инники хардыһылар.

Анастасия ГРИГОРЬЕВА,
«Кэскил» уһууһун
салайааччыта.

За процветание и развитие образовательной системы школы

Альберт Анастасович Сергеев родился в с. Кюндяй в Сунтарском районе ЯАССР 19 августа 1959 году.

В 1982 году окончил Благовещенский Государственный педагогический университет физико-математический факультет по специальности "Учитель математики и физики".

В Диринской СОШ "АГРО" работает с 1985 года по настоящее время. Свою педагогическую деятельность начал по должности учителя математики. Молодого, инициативного учителя в 1993 году администрация школы назначает руководителем учебно-производственной мастерской (УПМ) школы. В эти годы наряду с руководством одним из крупных структурных подразделений школы, Альберт Анастасович был избран председателем производственного комитета школы.

С 2004-2009 учебных годах работал директором Диринской агрошколы Чурапчинского улуса. За период работы директором школы много сил отдал в процветании и развитии образовательной системы школы, улуса и республики. Так, одним из первых в республике создал проектную систему руководства. Разработаны, апробированы и эффективно реализованы много проектов, программ, локальных актов.

Бизнес-план "Расширение подсобного хозяйства на 2009-2011гг." По бизнес-плану в агрошколе введены в эксплуатацию зимняя оранжерея, вермишник, начато инвестирование животноводческого комплекса "Кулугур".

Комплексная программа изучения основ сельскохозяйственного производства. Включает четыре блока: учебные программы, элективные курсы, спецкурсы и проекты. Одобрены и рекомендованы публикации экспертным советом методического десанта ИПКР имени Донского II 2008 году. 2010 году программа защищена и рекомендована распространению для изучения сельскохозяйственных предметов Агро профилированным школам РС(Я). Республиканской конференции 2010 года Вывешена на сайте РЦЭТАО при МО РС(Я).

Проект "Комплексный Лагерь "Сайылык быры". Организован летник с автодоильной, охладительной установками при прохождении осенней и летней производственной практики учащихся. Укомплектован лагеря труда и отдыха по направлениям: животноводческий, охотничий, строительный, образовательный, оздоровительно-спортивный.

Проект "Организация научной лаборатории изучения основ сельскохозяйственного производства". Данный проект обладатель гранта Президента РФ в рамках ПНПО. Приобретение новейшего оборудования для научной лаборатории кафедры. Предметы основ сельскохозяйственного производства изучаются на научной основе.

Проект "Дуальное образование — как условие формирования начальной профессиональной подготовки школьников через совместную деятельность школы и

социальных партнеров". Целью, которого является влияние социальных партнеров на формирование образовательного пространства для развития сельского ученика и на внедрение дуального образования.

Проект "Производственная практика ротационным способом-путь формирования компетентных умений сельского школьника в условиях агрошколы". Целью проекта является формирование практических компетентностей школьников в условиях агрошколы. Суть проекта: учащиеся агрошколы охвачены производственной практикой круглогодично на инфраструктурах агрошколы. С тех пор все агропрофилированные школы РС(Я) являются последователями и внедряют опыт деятельности МБОУ "Диринская СОШ "АГРО" имени И.Е.Федосеева-Дроос".

Школа стала лучшей, передовой школой в республике. В период руководящей деятельности Альберта Анастасовича школа имеет следующие достижения:

- Дипломант второго Международного конкурса имени Макаренко, г. Ессентуки, 2004 г.
- Лауреат Гранта МСХ РС(Я), 2004, г. Якутск;
- Обладатель Всероссийского Гранта "Социальный форум", г. Пермь, 2004 г.
- Обладатель Гранта ректора ИПРКО, г. Якутск, 2006;
- Неоднократный Победитель и призер республиканского смотра конкурса организации летней занятости школьников, г. Якутск;
- Неоднократный Победитель и призер республиканской выставки-ярмарки "Урожай", г. Якутск;
- Победитель Всероссийского Конкурса "Школа Года", 2006г.
- Обладатель номинации "Алтан Чуораан", 2005г.
- Обладатель Гранта Президента РФ в рамках ПМПО, 2007г.
- Победитель республиканского смотра конкурса "Организация летней занятости школьников" по номинации "Лучшая организация предпринимательства", 2008;
- Призрен республиканский статус опорной школы в образовательной сфере "Якутский язык и литература".
- Номинант республиканской выставки - ярмарки "Продовольствие 2009 г."
- "Лучшая АГРОшкола республики", 2009 г.

С 2009 года Альберт Анастасович перевелся на должность заместителя директора по производственной работе. Альберт Анастасович как опытный руководитель, вел плановую, систематическую работу по развитию производственной деятельности школы.

- Обладатель Гранта МСХ и ПП РС(Я) по итогам республиканского конкурса среди агрошкол, 2010, 2014 гг.
- Республиканский, Всероссийский этапы Международного Конкурса Макаренко, 2014г., 1 место и 3 место;
- Разработали Проект "Создание межшкольного бизнес Инкубатора на базе МБОУ Диринская СОШ АГРО им. И.Е.Федосеева-Дроос".

Сыһыарыны бэлэмнээтилэр: Мария АРТЕМЬЕВА, Анна ЗАХАРОВА.

ТИЭРГЭН

Дьиз кэргэннэ аналлаах балаһа

Сахалыы ньыманан үөрэтэр логопед

Ааспыт нэдиэлэ «Тулукчаан» үһүяанна ыһыттыгыт төрөппүт бастагы бэстибээлигэр сылдьан, тэрээһин ыһырыылаах ыалдьыта, логопед Светлана Васильевна оҕо санатын сайыннарыыга анаан үөрэтэр ньымаларын кэпсээбитин олус сэрэи истибитим. Хаһыалпыт ааҕааччыларыгар туһалаах буолуо диһ санаан, «Тиэргэн» сыһыарыы бугунну нүөмэригэр кини үлэтин-хамнаһын сырдаттабын.

Светлана Васильевна, үтүө күүнүм! Ааҕааччыларга баһаалыста, хантан төрүттээххин, туох үөрэби баһылаабытын туһунан билиһиннэрэ түс эрэ.

— Үтүө күүнүм, мин Орто Халыма улууттан төрүттээхпин. Саха тылын филологиятыгар

Дьокуускайдаагы Судаарыстыбаннай университет педагогическай үнүстүүтүгэр «Аныгы оҕула салайааччыта» даҕастабырыаннаһы ылбытым. Үөрэхпин бүтэрэн баран, СӨ үөрэхтээһинин министристибэтин кытары дуоһабаар түһэрсэн, Сылан нэһилиэгин Бэрэ уоһаастагар оҕула-дьыссаат дириэктэринэн ананан кэлбитим. Үлэлиир кэммэр М.К. Аммосов аатынан СГУ-га кататтан логопедияга үөрэммитим. Кыра эрдэхпиттан тылы кытары ситимнээх буолан быһылаах, логопед хайысхатын интэриэһиргиир этим. Ол курдук, үрдүк филологическай үөрэби бүтэриим иннинэ Дьокуускайдаагы педагогическай колледжа алын кылаас учуутала идэҕэ үөрэнэ сылдьыбытым. Оҕулаба үөрэнэр кэммэр логопед идэлээх преподаватель үөрэтэ сылдьыбыта. Олус үчүгэйдик үөрэппитэ, онон кини ис санаам сөптөөх суолун арыйбыта буолуо диһ саныыбын.

Санаралларыгар кэһиллилээх оҕолор хайдах буолалларын, кинилэри хайдах үөрэтэллэрин эппинэн-хааммынан билээри, көрөрү-истээри, анал оҕулаба 5 ый устата учуутал көмөлөһөөн-чүтүнэн хамнаһа суох үлэлээбитим. Үлэм практической чааһа онтон саҕаламмыта.

— Логопед быһыытынан үлэлээбикки хас

сыл буолла?

— 12-с сылыгар барда. Ол эбэтэр 2008 сыллаахтан үлэлиибин.

— Кэлэр өттүгэр саха тылын учууталынан үлэлиир былааннааххын дуо?

— Суох. Бэйэм сөбүлүүр үлэбин булдум диһ саныыбын. Саха оҕолорун кытары үлэлиир буолан, логопед идэбэр саха тылыгар үөрэммитим олус туһалыыр.

— Оҕолору хас саастарыттан саҕалаан дьарыктыгытын?

— Үлэм ирдэбилинэн, 3 саастарыттан үһүс саастаах оҕолору 15-тии мүнүүтэ устата дьарыктыбын. Оонньуу курдук буоллабына, 20 мүнүүтэҕэ диэри уһуон сөп. Ол курдук, ортогунан, күннэ 16 оҕону кытта үлэлэһибин. Барыларын хаба сатаан, бөлөбүнэн эмиз дьарыктары ыһтабын. Сүбэҕэ наадылар ийэлэргэ төһө баҕарар көмөлөһөхтүн сөп. Билинни ийэлэр биллэллэрэ-көрөллөрө элбэх. Оҕолоро аҕыйах ыйдарыттан мөлтөхтүк санарарын бэлиэтии, өйдүү көрөөччүлэр. Күннэ ирдэбилинэн үлэлэһтэххит.

— Оҕо үчүгэйдик санарбат буолууга сүрүннээн туохтан тутулуктаабын? Биричиннэтэ туохха сыгарый?

— Оҕо тылын сайдыыта мөлтөөһүнэ, кэһилли биричиннэтэ олус элбэх. Ол курдук, оҕо ийэтин иһигэр үөскүүр хэмигэр ханнык эрэ кэмнэ сөп түбэһэн, ийэ

инфекционнай ыарыынан (грипп, уо.д.а.) ыалдьан хаалар түгэнигэр эбэтэр үчүгэйдик хамсаммакка мэйиигигэр иккелорд хааччыллыыта тийбэтэдиэ, оҕолулар кэһилли тахсыан сөп. Төрүүр кэмигэр туға эмэ эчэйдэбинэ, эмиз кэһиллиэн сөп.

— Төрөппүттэргэ тугу сүбэлээн этэй?

— Саамай кылаабынайа, оҕону кытары алтыһы. Сизгэ сылдьан эбэтэр утары көрсөн олорон, аргыйыт наһаан, истинник кэпсэтиэхтээххин. Билинни үйэҕэ куруук ыксыы сылдьабыт. Төһө да ыксаатарбыт, оҕо санарарын тоһуру истэн, ыйытыгыгар сөптөөх хоруйу биэрээххэ наада.

— Быһыл «Чугдаарар дорбоончугум» диэн кинигэ таһаартарбыккын. Ол туһунан кылгастык сырдат эрэ.

Ааҕааччыларбытыгар кинигэттэн аҕыйах ньыматын билиһиннэрэр:

Сөпкө хатылаа.
ha-ha-ha- быаны быһабынан быһар,
hy-hy-hy- кыһыл саһыл,
ho-ho-ho- аһаан хоһо оһохтоох;
hy-hy-hy- уһун мууһу тоһуттум;
hə-hə-hə-эһэм бэргэһэтэ;
hi-hi-hi- бэһис кийи көрдүм;
hy-hy-hy- үһүс түһүмэх.

[6] дорбоончоох хартыналары чуолкайдык санар. Кырааскалаа (ооһуй оҕус, кэбэ).

Сахалыы дорбоончу санарар ыарахан ураты. Ол иһин оҕо атын омук тылын түргэнник ыһынар. Итинтэн тиражирар, кинигэбин суруйарга санаммытым. Ол иннинэ ити тизмэлэргэ сыһыаннаах матырыйаалларым саха сириг хаһыаттарыгар тахса сылдьыбытара. Ол курдук, сахалыы сөпкө санарарга тыл-эс быһчыггарын сайыннарыы туһунан сүбэлэрим тахса сылдьыбыта. Каннык дорбоон туһунан бэчээттаммитэ.

Үлэбин чэпчэтээри, оҕолор сахалыы дорбоончу ханнык ньыманан үөрэттэхпинэ түргэнник ыһыахтарын сөбүн тобула сатаабытым. Мин бэйэм эрдэгиттэн «фонетическай ритмиканы» интэриэһиргиир этим. Үөрэтэн баран

Фонетическай ритмикага хамсаныылаах оонньуулар:

1. «Тэтимнээх дорбооннор».

Оонньуу сыала: Оҕо дорбоону сөптөөхтүк агарин ситиһи, бөлбөмтөлөөхтүк дорбоону сөпкө арааран истэр дьобурун сайыннары.

Оонньуу хаамыыта: Бөлөбүнэн эбэтэр биридди оҕону кытта оонньуу. Ыһтааччы оҕолорго «Т», «С», «Ы», «О» дорбооннортон фонетическай ритмиканан көрдөрөр: оҕолор фонетическай ритмикага нөүгө дорбоону хатылаан баран, дьэ анал хамсаныыны тоһурухтаахтар «Т» дорбоонно — тохтоон тураллар, «С» дорбоонно — сүүрэллэр, «Ы» дорбоонно — ыстаналлар, «О» дорбоонно — олороллор.

2. «Дорбоон сизичи».

Оонньуу сыала: Оҕо дорбоону сөптөөхтүк агарин ситиһи, бөлбөмтөлөөхтүк дорбоону сөпкө арааран истэр дьобурун сайыннары.

Оонньуу хаамыыта: Бөлөбүнэн эбэтэр биридди оҕону кытта оонньуу. Ыһтааччы оҕолорго биридди бүтэй дорбоону (уһун аһаас дорбоону эбэтэр кылгас аһаас дорбоону этиэн сөп) хатылааматтына сибигинэйэн этэр. Оҕолортон бириддэстэр дорбоон сизичи буолар. Ыһтааччы фонетическай ритмиканан көрдөрөн биридди-биридди бүтэй аһаас дорбооннору этэр. Дорбоонно ааттаммыт оҕо дорбоон сизичиттэн куотуохтаах.

Түмүкэ: дорбоон сизичигэ туттарбатах дорбооннору, оҕолору туста таһааран кинилэр дорбооннорун бары биригэ фонетическай ритмиканан салайааччыны кытта хатылыыллар.

*Фонетическай ритмикага сөптөөхтүк тыһынан, этсиин (төбө, атах, илии) араас хамсаныытын кытта бири тэтимнээхтик, ситимнээхтик дорбоону (сүһүбү, тылы, этиини) санарар тылга таһаары.

оҕолору дьарыктаабытынан барбытым. Бу ньыманы туһанан, сахалыы дорбооннору кылгэрэн, оҕолору сахалыы үөрэтээххэ наада диэн тоһкуйдаабытым. Нерюнгрига кууруска үөрэнэ сырыттаһыына фонетическай ритмика туһунан кэпсээбиттэрэ. Онно билбитим Хорватия дойдутун методиката буоларын. Кинигэ таһаартарарбар бири санаалаах. Бу ньыманы ситиһи үөрэттэн баҕалаах киллени көрдөөбүтүм. Нерюнгри дефектологтар Наталья Кребска тийиэн, фонетическай ритмиканы сахалыы ньыманы таһаарыахпын баҕарабын, иккис кыттылан пособиета таһаарыахха диэбиллэр тутта сөбүлэспитэ. Кууруспар сылдьан Наталья Кребска кытары тэбистэннэ үлэлэһэн кириэн барбытым. Ити курдук «Чугдаарар дорбоончугум» пособие «Бичик» кинигэ кыһатыгар бэчээттэнэн тахсыбыта. Бу кинигэбигигэр рецензиялаабыт дьоммутунан өөспүүбүлүкэҕэ биллэр-кестер логопед Лена Басыгысова ЧГФКСИ преподавателэ Татьяна Макарова филологическай наука докторе Хомус Уйбаан буолаллар. Оҕолору иккис ньыманан дьарыктаан көрбүппүтүгэр, бу ньыманын оҕолор түргэнник сахалыы дорбоону ылыммытара. Онон үрдүк таһымнаах түмүгү көрдөрбүтэ. Фонетическай ритмиканы сахалыы ньыманан бастагы таһаарылытын бэйэбит да билбэт этибит. «Чугдаарар дорбоончугум» кинигэбитин инстаграммдар билбэт дьонум. Тутта сылдьабыт олуһун туһалаата диэн махтаһан суруйааччылар. Өссө салгытын кэтэһэн ыйыталлар. Манньы ааһан олус үөрөбүт.

— Салгыыта тахсар дуо?

— Иккис чааһа тахсыахтаах. Ону таһаараары апробацияны ыһта сылдьабыт.

— Светлана Васильевна, кэпсээһин иһин махтал! Оҕолорго аһаммыт туһалаах кинигэлэригэр бэчээттэһэн тахсан иһэллэригэр, элбэх туһааннаах исписэлиискэ, төрөппүккэ, оҕолорго туһалыы турарыгар баҕарабыт.

Сыһыарыыны бэлэмнээтэ Марфа ПЕТРОВА.

— УЛУУ КЫАЙЫ 75 СЫЛЫН КӨРСӨ —

КИНИЛЭР СЫРДЫК ААТТАРА УМНУЛЛУБАТ

Сэбизскэй норуот Аба дойдуну көмүскүүр сэриигэ Кыайыны ситиспитэ 75 сыла туолуута күннэтэ чугаһаан иһэр. Бу даата кэм-кэрдии аастабын айы, өссө улуутуйар, өлбөөдүйбэт, өлбөт-сүппэт суолталанар. Дойдуларын көнүлүн көмүскээн, кыргыһыга охтубут буйуннар үтүө ааттара устуоруйабытыгар кыһыл көмүс буукубанан суруллар. Өстөөбү урусхалласпыт, кыайы туһа дин түүннэри-күнүстэри үлэлээбит көлүөнэ сааһыран, үгүстэрэ олохтон туораабытын да иһин, кинилэр кэриэстэрэ мэлдьи тыыннаах, оболорунан, сизэннэринэн салһанар.

Аба дойдубутугар ыар сэри сыйлаах бурүүкээбит кэмнэрэ Сахабыт сирин хас биридди кинигигэр, колхуонугар, тэрилтэтигэр дьайытара, албэх киһи сэбизскэни тутан фронтта аттамыта. «Сага олох» хаһыат үлэлтэтигэр 17 киһи сэри уоттаах толоонугар кыттыыны ылбыта. Кинилэр ааттарынан киз туттан туран, хаһыаппытыгар бэчээттибит.

Степан Афанасьевич Саввин — Күн Дьырибинэ. 1903 сыллаах төрүүх. ССРС суруйааччыларын сойууһун чилиэнэ. Гражданскай сэриигэ ЧОН этэрээт байаһынан сылдьыбыта. Аба дойду сэриитигэр 1942 сыллаахха ынырыллан, 67-с таанкабай чааска сылдьыбыта. Ленин, «Албан аат» III-с истиэпэннээх, «Бочуот Знага» уордьаннар, албэх мэтээллэр кавалердара. 1945 сыллаахха эргиллибитэ.

Алексей Спиридонович Бродников 1917 сыллаах төрүүх. ССРС суруйааччыларын сойууһун чилиэнэ. 1942 сыллаахха ынырыллыбыта. 20-с хайыһардыттар батальоннарыгар, 117-с стрелковой полкага сылдьыбыта. Аба дойду сэриитин 11-с истиэпэннээх, «Албан Аат» III-с истиэпэннээх уордьаннар кавалердара. 1945 сыллаахха эргиллибитэ. Ефрейтор званиелаах.

Андрей Георгиевич Турантаев 1915 сыллаах төрүүх. 1942 сыллаахха ынырыллыбыта. 395-с минометнай полкага сулууспалаабыта. Аба дойду сэриитин II-с истиэпэннээх уордьан, «Хорсунун иһин» мэтээл кавалера. Үстэ бааһырбыта.

Егор Дмитриевич Догордунов 1916 сыллаах төрүүх. 1939 сыллаахха СНОО-ну бүтэрбитэ. 1942 сыллаахха ынырыллыбыта. 54-с армия 294-с стрелковой дивизиятын 861-с полкатыгар рота хамандыырынан сылдьан, сэри хонуутугар геройдуу охтубута. «Кыһыл Сулус» уордьан кавалера.

Роман Егорович Захаров 1908 сыллаах төрүүх. 1942 сыллаахха ынырыллыбыта. Гвардия сержанта. 467-с, 468-с минометнай полкаларга сылдьыбыта. «Хорсунун иһин», «Бойобуой үтүөлэрин иһин», «Берлини ылыы иһин», «Праганы ылыы иһин» мэтээллэрдээх. 1945 сыллаахха эргиллибитэ.

Алексей Алексеевич Говоров 1919 сыллаах төрүүх. 1943 сыллаахха ынырыллыбыта. 323-с стрелковой полкага сулууспалаабыта. Бааһыран 194 эргиллибитэ.

Афанасий Михайлович Дьячковский 1923 сыллаах төрүүх. 1944 сыллаахха ынырыллыбыта. 1946 сыллаахха эргиллибитэ.

Дмитрий Федорович Дьячковский 1918 сыллаах төрүүх. 1942 с. ынырыллыбыта. 1943

сыллаахха эргиллибитэ. **Алексеевич Николай Дьячковский** 1921 сыллаах төрүүх. 1943 сыллаахха ынырыллыбыта. 1944 888-с саппаас полкага сулууспалаабыта. 1944 сыллаахха доруобуйатын туругунан төннүбүтэ. **Прокопий Николаевич Кривошапкин** 1922 сыллаах төрүүх. 1943 сыллаахха ынырыллыбыта. 1947 сыллаахха эргиллибитэ.

Иннокентий Николаевич Попов 1921 сыллаах төрүүх. 1943 сыллаахха ынырыллыбыта. 83-с стрелковой дивизияга сулууспалаабыта. 1945 сыллаахха эргиллибитэ.

Анастасия Тихоновна Старостина 1923 сыллаах төрүүх. Ленинград блокадатын кыттыылаабыта. 1942 сыллаахха дойдутугар кэлэн, Хоту көһөрүлүүгэ барбыта. Ленинград оборонатын иһин мэтээллээх.

Виталий Иннокентьевич Шипицын 1941 с. «Социализм суола» хаһыакка ынырыы суруга тахсыбыта. Бастахылар кэкилэригэр тылланан фронтта барбыта. Эргиллибитэ.

Петр Павлович Федоров 1920 сыллаах төрүүх. Сержант «Кыһыл Сулус», Аба дойду сэриитин I истиэпэннээх, «Албан Аат» III-с истиэпэннээх уордьаннар кавалердара.

Иван Данилович Никитин 1912 сыллаах төрүүх. 1942 сыллаахха ынырыллыбыта. Салер. Сталинград сэриитин кыттыылаабыта. 1944 сыллаахха эргиллибитэ. «Бойобуой үтүөлэрин иһин», Варшаваны босхолоонун иһин, Германияны ылыы иһин мэтээллэрдээх.

Петр Афанасьевич Седалищев 1924 сыллаах төрүүх. 1943 сыллаахха ынырыллыбыта. Япония милитаристарын утары сэриилэспитэ. 1974 сыллаахха демобилизацияламмыта. «Аба дойду Улуу сэриитин» II-с истиэпэнэ уордьан, Германияны, Японияны кыайыы иһин мэтээллэр кавалердара.

Павел Иннокентьевич Прокопьев

Николай Фомич Слепцов

Иван Иннокентьевич Коркин

Андрей Елисеевич Петров

Бу испиһэхкэ Аба дойду сэриитигэр, Япония милитаристарын утары сэриигэ кыттыбыт «Социализм суола» хаһыакка эрдээктэринэн, эрдээктэри солбуйааччынан, кэрэспэдьизинэн, литсотруднигынан, корректорунан, Чурапчы типографиятыгар араас сылларга үлэлээбиттэр, киллэрилиннилэр. «Сага олох» билигин кэлэктиибэ кинилэр сырдык ааттарын умнубат—бойобуой суолларын көрдөрөр истиэндэпээх, ааттара көмүс буукубанан суруллубут пааматынньыктаах. Кинилэр оройуоннара сайдарын-үүнэрин туһугар суруйбут суруйуулар, үлэлээбит үлэлэрэ хаһыат билигин кэлэктиибинэн салһанар.

Алексей СЛЕПЦОВ.

— БИИИЭХЭ СУРУЙАЛЛАР —

— ВНИМАНИЕ! —

“Чурапчылар ыллыыллар” кэнсизэргэ сылдьан баран...

Баһылай Эверстов салалтатынан бу күннэргэ “Чурапчылар ыллыыллар” сылта иккитэ буолар кэнсизэр бэрт уратытык, сонундук, умсугутуулаахтык тариллан, көрөөччүлэр олус дуоһуйан, астынан, төрүт дойдуларын кэрэ алааһыгар сылдьыбыт курдук сананан тарбастылар. Хас биридди ырыаһыт ансаамбыл добуһуолунан толоруута электроннай муусука добуһуолунан топорордообор ордук биһирэмнээх, сэрэх, киһи кутун тутар. Кэнсизэр салайааччылар Василий Эверстов, ыһааччы Николай Терюгин муусукаалынай шкатулкаттан хостоон ээр курдук, сыана бэтэрээннэригэр уостан түспэт ырыалары ыллатан, көрөөччүлэригэр дойду ахтылбанын күөдүттүлэр. “Талаан — норуока” диэн этиини бигэрэтиллэр.

Кэнсизэр биһир уратытынан ырыаны толорооччулар үксүн “Тобус Томтор” диэн муусукаалынай-инструментальной ансаамбыл добуһуолунан толордулар. Салайааччы-дирижер — улахан талааннаах үлэһит, култуура туйгуна Егор Федотов. Кини ырыа добуһуолун барытын бэйэтэ норуот унутурумунугэр тупсаран онорор өбүт.

Норуот быраабын араначчылар Петр Федоров. Намта олоһор дирижер Вячеслав Михайлов. Аларга “Браво бис!” уруйдаах аалара “Оттон Араассыйа” наукатын

бачуоттаах бэтэрээнэ, Саха култууратын үтүөлээх үлэһитэ, биологическай наука хандьыдаата Клара Коенофонтова Доосо хоһоонугар “Алааһым арылы кустуга” ырыатын, киһи эрэистэ олоруох курдук, кэрэ куолаһынан ыллаан, көрөөччү кутун тутта. Ураты куопастаах Лена Керемасова, мелодист Марианна Федотова-Намыына, урууку ырыаны сага тыыннаан толорбут Саха сирин биллиилээх ырыаһыта Анастасия Готовцева тахсан ыллаабыттарыгар ытыс тыаһа убаарабаата. Василий Босиков аатынан Муусука үрдүкү оскуолатын кафедратын сэбиэдиссэйэ, профессор Александр Эдуардович Кузьмин Семен Данилов хоһоонугар, Аркадий Алексеев мелодиятыгар “Күһүнү сөрөнада” ырыаны, Саха Өрөспүүбүлүкэтин култууратын туйгуна Италияба, Испанияба ыһыттыбыт Аан Дойдутаабы куюнуустар лауреаттара, мелодист Лена Жиркова-Долгун Кыһыга Ваенго ырыаларын толорон, Эстрада Судаарыстыбаннай тыйаатырын артыыската Татьяна Андросова-Андреана саха дьонун кутун тутар ырыаларынан кэрэбэ, үрдүккэ кынаттаатылар.

Саха судаарыстыбаннай үнүү тыйаатырын солистара Семен Кузьмин, Вячеслав Попов, Эдуард Жирков, “Леди Плюс” ансаамбыл кыргытара тэтимнээх, имигэс

хамсаныылаах үнүүлэринэн дууһаны дуоһуттулар, сүрэҕи сылаанньыттылар. Ону тэнэ Саха Өрөспүүбүлүкэтин үтүөлээх артыыһа Владислав Попов эмиз ураты сонун үнүүтүнэн көрөөччүлэри кэрэхсэттэ, кэнсизэр силигин ситэрдэ.

Тэрийэччилэр манньык кэнсизэри тэрийэн, ырыа үйэлээх буоларыгар, эйгэтэ сайдарыгар дьоһун хардыыны онороллор диэн санаатым: 1. Эт куолаһынан толоруллубут ырыалар, тыыннаах муусукаанан добуһуолт көрөөччүгэ диригиник ингэллэр.

2. “Талаан — норуока”, “Куопас кырдыбыт” диэн бэргэн этиилэри бигэрэтэн, сага сайдар суолу тобулаллар.

3. “Удьуор утума” хамсааһын бастагы олугун уураллар.

Бу ыһыттыбыт кэнсизэргэ түбэһэн сылдьыбыт киһи ахтар-саныыр төрүт дойдутугар төннөн, алааһын салгыһынан дуоһуйа тыыммыт, улахан куйааска ыраас чүөмлэ уутугар умсаахтаабыт сага сананан, кенньуэрэн, дуоһуйан барда ырыаһыттарга айар тагааннара өссө сайдан иһэригэр, санаттан сага таһымна тахсарыгар алгыс санааларын тизтиллэр.

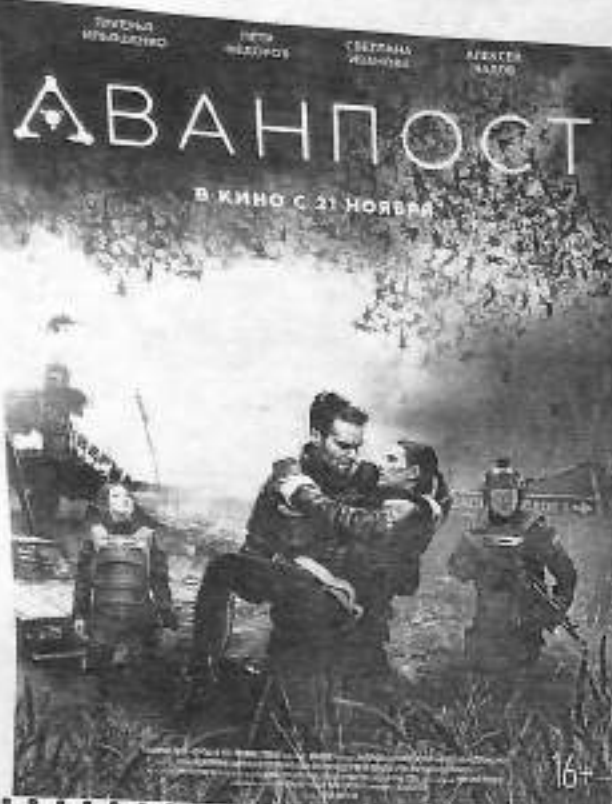
Василий Эверстовы кытта биһиргэ үөрэммит доботторо, Диринг оскуолатын 1978 с. выпуһа.

Передачи телеканала «Якутия 24» появятся также в цифровом вещании

С 29 ноября начинается вещание в цифровом формате программ общедоступного регионального телеканала «Якутия 24» во врезках федерального телеканала ОТР, сообщает пресс-служба Мининноваций Якутии.

Их можно будет смотреть в первом мультиплексе цифрового телевидения на телеканале ОТР. Время выхода программ «Якутия 24» ежедневно с 6 до 9 утра и с 17 до 19 вечера.

В ночь с 14 на 15 ноября филиал РТРС «Республиканский телевизионный передающий центр Республики Саха (Якутия)» провел все требуемые подготовительные работы по изменению параметров сигнала первого федерального мультиплекса. В связи с этим у некоторых телезрителей могут возникнуть сброс настроек на некоторых моделях телевизоров и приставок. Неполноценно устранить перенастройкой каналов.

Репертуар Кинотеатра «АЙЫЛЛААН» с 21 по 27 ноября

09:00 - «Аванпост» (фантастический триллер, боевик) 16+ (150) продолжительность 2 ч. 40 м.
11:50 - «Мидуэй» (боевик, история, военный, драма) 16+ (250) продолжительность 2 ч. 25 м.
14:25 - «Обратный отсчет» (триллер, ужас) 16+ (200) продолжительность 1 ч. 36 м.
16:10 - «Мидуэй» (боевик, история, военный, драма) 16+ (250) продолжительность 2 ч. 25 м.
18:45 - «Обратный отсчет» (триллер, ужас) 16+ (200) продолжительность 1 ч. 36 м.
20:30 - «Аванпост» (фантастический триллер, боевик) 16+ (150) продолжительность 2 ч. 40 м.

Справки по телефону 8-964-428-70-94

Бронь автоматически снимается за 20 минут до сеанса!!!

Касса работает с 08 ч. 45 м. до 20 ч. 30 м.

ЭТО ПРИЛОЖЕНИЕ ЗНАЕТ
ДАТУ СМЕРТИ КАЖДОГО

00
00
10
25
19

ОБРАТНЫЙ ТСЧЕТ

А СКОЛЬКО ОСТАЛОСЬ ТЕБЕ?

В КИНО С 21 НОЯБРЯ

ЭР ДЬОННО АНАЛЛААХ БИЭРИ

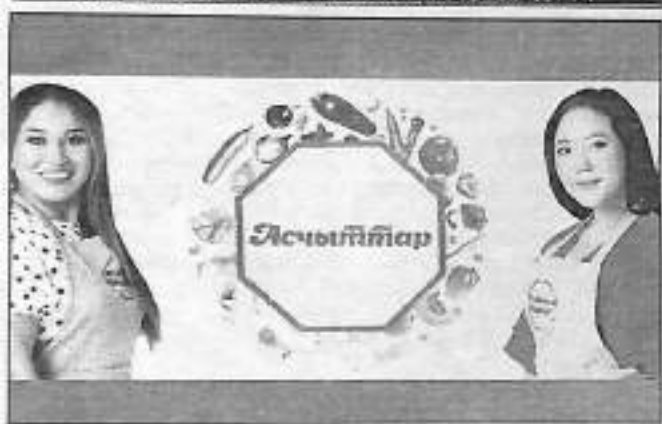
БАСКЫННАННА АХСЫН 18:30 ЧААСАН КӨРҮН

12+

ТАЛБАН

#ТородЖенщин

Сүлүүннээх таптал ЭРГИЛЛИИ

НВК SAHA

«Саха» НКХ ханаалын
сэтинньи 25, ахсынньы 1 күнүнээби бырагыраамата

Сэтинньи 25 күнэ бэнидиэнньик	Сэтинньи 26 күнэ оптуорунньук	Сэтинньи 27 күнэ сэрэдэ	Сэтинньи 28 күнэ чаппыэр	Сэтинньи 29 күнэ бээтинсэ	Сэтинньи 30 күнэ субуота	Ахсынньы 1 күнэ баскыһыанньа
06:00 - Сана күн 6+ 07:00 - Сана күн 6+ 09:00 - «Саха сирэ» информационнай бизрии 12+ 09:15 - Кэрэ кистэлэнэ 12+ 10:15 - Тыйынаах дорбоон 12+ 11:00 - Өркөн өй 12+ 12:15 - Эр санаа 12+ 13:15 - Дойдум дьоно 6+ 13:30 - Саха Сирэ- Якутия 12+ 14:00 - Тэтим чааһа 12+ 15:00 - Город женщин 12+ 16:00 - Саха Сирэ- Якутия 12+ 16:15 - Сэһэн сирэ 6+ 17:00 - Саха итэҕэлэ 12+ 17:30 - Полярная звезда 6+ 17:45 - Мультсериал 6+ 18:00 - «Саха Сирэ» информационнай бизрии 12+ 18:15 - Лекториум 12+ 19:00 - «Якутия» информационная программа 12+ 19:15 - Талбан 12+ 20:30 - «Саха Сирэ» информационная программа 12+ 21:00 - Сүлүүннээх таптал 12+ 21:45 - Сэһэн сирэ 6+ 22:30 - Итоги дня 12+	06:00 - Сана күн 6+ 07:00 - Сана күн 6+ 09:00 - «Саха сирэ» инф. бизрии 12+ 09:15 - Готовим вкусно 12+ 10:15 - Сүлүүннээх таптал 12+ 11:00 - Талбан 12+ 12:15 - Актуальное интервью 12+ 12:30 - Сэргээ 12+ 13:15 - Дойдум дьоно 6+ 13:30 - Саха Сирэ- Якутия 12+ 14:00 - Тэтим чааһа 12+ 15:00 - Кэрэ кистэлэнэ 12+ 16:00 - Саха Сирэ- Якутия 12+ 16:15 - Сэһэн сирэ 6+ 17:00 - Кэм кэрэһитэ/ Хранители времени 6+ 17:30 - Полярная звезда 6+ 17:45 - Мультсериал 6+ 18:00 - «Саха Сирэ» инф. бизрии 12+ 18:15 - Сэргээ 12+ 19:00 - «Якутия» информационная программа 12+ 19:15 - Талбан 12+ 20:30 - «Саха Сирэ» информационная программа 12+ 21:00 - Сүлүүннээх таптал 12+ 21:45 - Сэһэн сирэ 6+ 22:30 - Итоги дня 12+	06:00 - Сана күн 6+ 07:00 - Сана күн 6+ 09:00 - «Саха сирэ» инф. бизрии 12+ 09:15 - Город женщин 12+ 10:15 - Сүлүүннээх таптал 12+ 11:00 - Талбан 12+ 12:15 - Актуальное интервью 12+ 12:30 - Аал-луук мас 12+ 13:15 - Дойдум дьоно 6+ 13:30 - Саха Сирэ- Якутия 12+ 14:00 - Тэтим чааһа 12+ 15:00 - Город женщин 12+ 16:00 - Саха Сирэ- Якутия 12+ 16:15 - Сэһэн сирэ 6+ 17:00 - Кэм кэрэһитэ/ Хранители времени 6+ 17:30 - Полярная звезда 6+ 17:45 - Мультсериал 6+ 18:00 - «Саха Сирэ» информационнай бизрии 12+ 18:15 - Аал-луук мас 12+ 19:00 - «Якутия» информационная программа 12+ 19:15 - Талбан 12+ 20:30 - «Саха Сирэ» информационная программа 12+ 21:00 - Сүлүүннээх таптал 12+ 21:45 - Сэһэн сирэ 6+ 22:30 - Итоги дня 12+	06:00 - Сана күн 6+ 07:00 - Сана күн 6+ 09:00 - «Саха сирэ» инф. бизрии 12+ 09:15 - Асчылттар 12+ 10:15 - Сүлүүннээх таптал 12+ 11:00 - Талбан 12+ 12:15 - Актуальное интервью 12+ 12:30 - Аал-луук мас 12+ 13:15 - Дойдум дьоно 6+ 13:30 - Саха Сирэ- Якутия 12+ 14:00 - Тэтим чааһа 12+ 15:00 - Город женщин 12+ 16:00 - Саха Сирэ- Якутия 12+ 16:15 - Сэһэн сирэ 6+ 17:00 - Кэм кэрэһитэ/ Хранители времени 6+ 17:30 - Полярная звезда 6+ 17:45 - Мультсериал 6+ 18:00 - «Саха Сирэ» информационнай бизрии 12+ 18:15 - Один из нас 12+ 19:00 - «Якутия» информационная программа 12+ 19:15 - Талбан 12+ 20:30 - «Саха Сирэ» информационная программа 12+ 21:00 - Сүлүүннээх таптал 12+ 21:45 - Сэһэн сирэ 6+ 22:30 - Итоги дня 12+	06:00 - Сана күн 6+ 07:00 - Сана күн 6+ 09:00 - «Саха сирэ» инф. бизрии 12+ 09:15 - Город женщин 12+ 10:15 - Сүлүүннээх таптал 12+ 11:00 - Талбан 12+ 12:15 - Урдэл 12+ 13:15 - Дойдум дьоно 6+ 13:30 - Саха Сирэ- Якутия 12+ 14:00 - Тэтим чааһа 12+ 15:00 - Асчылттар 12+ 16:00 - Саха Сирэ- Якутия 12+ 16:15 - Сэһэн сирэ 6+ 17:00 - Клевая рыбака 12+ 17:30 - Полярная звезда 6+ 17:45 - Мультсериал 6+ 18:00 - «Саха Сирэ» информационнай бизрии 12+ 18:15 - Золотой фонд ТВ 12+ 18:45 - Бастын клип 6+ 19:00 - «Якутия» информационная программа 12+ 19:15 - Өркөн өй 12+ 20:30 - «Саха Сирэ» информационная программа 12+ 21:00 - Тыйынаах дорбоон 12+ 21:45 - Сэһэн сирэ 6+ 22:30 - Итоги дня 12+	06:00 - Геван 6+ 06:30 - Простые истины 12+ 07:00 - Сана күн-Новый день 6+ 09:00 - Новости «Якутия 24» 12+ 09:15 - Истин илдьит 6+ 10:00 - Будем вместе 12+ 10:15 - Родной край 6+ 10:45 - Одо саас Ыллыыр 6+ 11:00 - Новости парламента 6+ 11:15 - Саха итэҕэлэ 12+ 11:45 - Уостан түспүт ырыалар 6+ 12:00 - Хранители времени 6+ 12:30 - Асчылттар 12+ 13:30 - Күнтэн күн 12+ 14:30 - Геван 6+ 15:00 - Истин илдьит 6+ 15:45 - Бастын клип 6+ 16:00 - Сүлүүннээх таптал 12+ 19:00 - Үлүүлээ 12+ 21:00 - Күнтэн күн 12+ 22:00 - ТВ-спорт 12+	06:00 - Геван 6+ 06:30 - Кэл, оҕор, сэһэргэһиэх 12+ 07:30 - Будем вместе 12+ 07:45 - Полярная звезда 6+ 09:00 - Новости «Якутия 24» 12+ 09:15 - Истин илдьит 6+ 10:00 - Кэл, оҕор, сэһэргэһиэх 12+ 11:00 - Мультсериал 6+ 12:00 - Хранители времени 6+ 12:30 - Готовим вкусно 12+ 13:30 - Итоги недели 12+ 14:30 - Геван 6+ 15:00 - Истин илдьит 6+ 15:45 - Бастын клип 6+ 16:00 - Наш университет 12+ 16:15 - Тыйынаах дорбоон 12+ 17:00 - Эл Иитэ 12+ 17:45 - Продолжение 12+ 18:00 - Охота и рыбака в Якутии 12+ 18:30 - Эр санаа 12+ 19:30 - Клевая рыбака 12+ 20:00 - Урдэл 12+ 21:00 - Итоги недели 12+ 22:00 - ТВ-спорт 12+

Наслежний Совет муниципального образования «Соловьевский наслег» Чурапчинского улуса (района) Республики Саха (Якутия)

РЕШЕНИЕ № 29

с.Мырыла «18» ноября 2019 г.

О внесении изменений в положение «О налоговой политике по местным налогам МО «Соловьевский наслег» Чурапчинского улуса (района) РС(Я)

Наслежний Совет депутатов муниципального образования «Соловьевский наслег» РЕШИЛ:

В соответствии с Федеральным законом от 29.09.2019 №325-ФЗ «О внесении изменений в части первую и вторую Налогового кодекса Российской Федерации», Федерального закона от 15.04.2019 №63-ФЗ «О внесении изменений в часть вторую Налогового кодекса Российской Федерации и статью 9 Федерального закона», внести в Положение «О налоговой политике по местным налогам» МО «Соловьевский наслег» от 12 ноября 2014 года №24

(с изменениями от 28 ноября 2016 года №23) следующие изменения:

1. В статье 1 абзац 3 подпункта 1.1 пункта 1 дополнить словами «(за исключением земельных участков, приобретенных (предоставленных) для индивидуального жилищного строительства, используемых в предпринимательской деятельности)»;
2. В статье 1 абзац 4 подпункт 1.1 пункта 1 изложить в следующей редакции:
«не используемых в предпринимательской деятельности приобретенных (предоставленных) для ведения личного подсобного хозяйства, садоводства или огородничества, а также земельных участков общего назначения, предусмотренных Федеральным Законом от 29 июля 2017 года № 217-ФЗ «О ведении гражданами садоводства и огородничества для собственных нужд и о внесении изменений в отдельные законодательные акты Российской Федерации»»;

3. В статье 3 слова «и сроки», «сроков» и «Уплата налога производится по истечении налогового периода не позднее 20 февраля года, следующего за истекшим налоговым периодом» исключить.

4. Настоящее решение распространяется на правоотношения, возникшие с 1 января 2020 года. Пункт 3 настоящего решения вступает в силу с 1 января 2021 года.

5. Настоящее решение вступает в законную силу после опубликования в газете «Сана олох».

М.Ф. КРОНИКОВА,

Председатель Наслежного Совета МО

«Соловьевский наслег» Чурапчинского улуса (района) Республики Саха (Якутия)

М.Ф. КРОНИКОВА,

Глава МО «Соловьевский наслег»

Чурапчинского улуса (района) Республики Саха (Якутия).

— КЭРИЭСТЭБИЛ —

Биһиги Зоябыт — өрүү өйбүтүгэр-сүрэхпитигэр

Зоябыт, Зоя Спиридоновна, күн курдук сырдык, ыраас, сайаһас, куруук күлүн паһыгырата сылдьар үтүкэннээх ийибиит этэ. Тэрилтэбит "Сельхозтехника" тутах үлэһитэ эр дьон кэлэктиибигэр биһир бастың тэрийээччи, сүбэһипит буолара. Дьүөгэбит барахсан ыарахан ыарыһа ылларан, биһиги кэкэбиһиттэн туораабыта бу дьыл сэттинэ 24 күнүгэр биһир сыла туолар.

Өр кэмнэ биһиргэ үлэлээбит, алтыһыт дьүөгэбит, 1950 сыллаахха ыраах Эдьигээн сиригэр күн сирин көрбүтэ. Ийэтэ Анастасия Васильевна кырсаң иитэр формаба өр кэмнэ истанньаһынэн таһаарылаахтык үлэлээбитэ. Абата Спиридон Николаевич сааһык тухары кадровай булчутунан үлэлээбитэ. Зоя 8 оҕолорх ыал улахан оҕото буолан 8 кылааһы бүтэрэн, Чурапчы сирин булан, Одьулууннааһы ОКТУ-га суоллар идэтигэр үөрэнэр. Онно үөрэнэ сылдьан, Чурапчы уолун Василий Егорович Окочешниковы көрсөн, тапталларын холбоон, үөрэхтэрин бүтэрээт, ыал буолаллар.

Иккиэн Сельхозтехникаҕа суолпарынан үлэли ийрэллэр. Зоя КАВЗ оптуобуска тэрилтэ үлэһитэрин таһар. Төһө да ыарахан үлэҕэ сырыттар, тэрилтэ уоласстыбаннай олоһор көхтөөхтүк кытара, дыахтар сабыттигэр өр кэмнэ үлэлэспитэ. Бастың ырыаһыт буолан лауреат, дипломант аатын ылбыта. Күһүнүгү куобах күрбүгэр куруук тоһуурга турара, ким хайа иннинэ тыраахтарга сүүрэн тийэн сыарҕаба олорунан кэбиһээччи. Биһиги буоллабына охтубааха хаампат этибит. Сыыдамын сөбүн эттэхпитинэ, ону киһи: "наартаба төрөөбүт киһи буоллабым", — диһэр.

Тэрилтэ салалтата оҕолоро кыраларын, үлэтэ ыараханан учуоттаан хонтуруола кассирынэн үлэҕэ ылбыта. Дьэ, кырдык, Зоябыт хамнас калиттигэр кэтиһиллэх киһи буолара. Суолпар уолаттар былдьаһыһынан баантан баран аҕалаллара.

Биһиги Зоябыт ийэ быһыытынан дэгиттэр талааннаах ачыт, истанньаһын бастыңа этэ. Уолаттарын ахсыларынан таптаан ааттыыра. Төрдүс уола Володята төрүт хонтура оҕото буолбута.

Тапталлаах кэргэннээн Василий Егоровичтың 40-тан тахса сыл биһиргэ олус илгээхтик олорон кэлбиттэрэ. Уолаттарын үөрэхтээх, үлэһит дьон оҕортоон, билигин биһиргэн биһир кэрэ кийиттэри дьылларигэр киллэртээбиттэрэ.

Зоя Спиридоновна Саха АССР Үрдүк сэбиэтин дьокутаатынан татылла сылдьыбыта. Оройуон, нэһилиэк, үлэлээбит тэрилтэлэрин үгүс грамоталарынан, махтал суруктарынан наҕараадалаһыта.

Биһиги Зоябыт сүрэхпитигэр өрүү баар буолуоҕа, куруутун ахсаһы сылдьахпыт. Сырдык мөссүөнэ мэлдьи чабылхай сулус буолан биһиги сүрэхпитигэр хаалыаҕа.

Кини тапталлаах оҕолоро, кийиттэрэ, сизинэрэ, хос сизинэрэ салгыахтара.

"Сельхозтехникаҕа" биһиргэ үлэлээбит дьүөгэлэрэ.

Миндабайыттан төрүттээх Дьокуюскай куорат олохтооҕо

СЕРГЕЕВ Михаил Михайлович

улун ыарахан ыарыһтан олохтон туораабытынан, күтүөлүтүгэр Илья Михайловичка, кини дьыа кэргэннэр, ийэтигэр Зинаида Ильиничнаҕа, биһиргэ төрөөбүттэригэр, аймактарыгар, биһиргэ дьонугар дириг кутурбаммытын тиздэбит.

Чурапчыттан Федотовтар, Алексеевтар, Дьокуюскайтан Захаровтар, кинилэр оҕолоро.

Кутурбаммытын тиздэппэр

— Сергеев Михаил Михайлович олохтон туораабытынан ийэтигэр Зинаида Ильинична Сергееваҕа, биһиргэ төрөөбүттэригэр, чугас аймактарыгар Амма орто оскуолатын кэлэктиибэ, үөрэх үлэһиттэрин профсоюзунан кэмтиэтэ.

Тапталлаах ийэлэрэ, хотуннара, эбэлэрэ, хос эбэлэрэ, Одьулуун нэһилиэгин олохтооҕо

ДРОГУНОВА Елена Ивановна

олохтон туораабытынан, биһиргэ үлэлиир кэллээбитигэр Фека Семеновна Павловаҕа уонна бэтэрсэн үлэһипитигэр Анастасия Семеновна Другинаҕа, кинилэр дьыа кэргэттэригэр дириг кутурбаммытын тиздэбит.

Таатта улуутун Ытык Күөллээби "Туйаара" уһууаан

бэтэрсэннэрэ уонна бары үлэһиттэрэ.

Кутурбаммытын тиздэппэр

— Одьулуун нэһилиэгин олохтооҕо, үлэ, тыыл бэтэрсэнэ, элбэх оҕо ийэтэ, эбэтэ Дрогунова Елена Ивановна уһун ыарахан ыарыһтан олохтон туораабытынан, кыһыгар, биһиргэ үөрэммит дьүөгэлэригэр Елена Семеновна уонна кини дьыа кэргэннэр, биһиргэ төрөөбүттэригэр биһиргэ үөрэммит дьобторо.

Сырдык мөссүөнэ сүрэхпитигэр мэлдьи тыыннаах хаалыаҕа...

Тапталлаах кэргэним, амарах аҕабыт, эһэбит, хос эһэбит, Төлөй нэһилиэгин олохтооҕо, тыыл, үлэ бэтэрсэнэ, сылыһыт, ССРС Судаарыстыбаннай бириэмийэтин лауреата, "Үлэ Албан аата" уордун II-III истанньаһы кавалера, Саха АССР норуот хаһаайыстыбатын үтүөлээх үлэһитэ, Чурапчы улуутун Төлөй, Мугудай нэһиликтэрин бочуоттаах олохтооҕо **Толстоухов Михаил Семенович** бу дьыл сэттинэ 10 күнүгэр олохтон туораабыта номуо 40 хонуа туолла.

Аҕабыт Михаил Семенович 1932 сыллаахха олунньу 20 күнүгэр Чурапчы оройуонун Мугудай нэһилиэгэр колхозтаах дьыа кэргэннэ күн сирин көрбүтэ. Түөрт биһиргэ төрөөбүттэрин улаханнара этэ. Төрөлүүттэрэ эрдэ өлөн, сэрри ыар сылларыгар бырааттарынан эбэлээх эһэлэригэр иитиллэбиттэрэ. Оттон оҕолорх кыра балта Ылдыана ийэтин эдьийигэр иитиллэн улааппыта. Мэхээлэни этэтэ Борокуоптай оҕонньор үөрэххэ бэрэбэтэ. Онон Мэхээлэ эһэтин "иитэр кыһатыгар" — үлэ оскуолатыгар буһан-хатан үөрэммитэ. Уонуттан тахсаат, колхоз араас үлэтигэр улахан дьону кытта тэннэ үлэлэспитинэн барбыта. Бары үлэҕэ дэгиттэр, дьобурдаах уолу 1952 сыллаахха Максим Горькай аатынан колхозка сылгыһыттан аныыллар. Онтон ыла, олоһун 36 сылын сылгы иитиитигэр аһыар. Ийэбитинэн Анна Иннокентьевна атын саһа ыал буолары сылдьан, Сэбиэскэй Армия кэкэтигэр ыһырыллан сулууспалыы барар. 1957 сыллаахха кэлэн, дьоллорун холбоон, ыал буолаллар. Колхозтар бөдөксүйүлэрин саҕана, 1958 сыллаахха Мугудайтан ийэлэрин дойдутугар — Төлөй нэһилиэгэр көһөн кэлэн олохсуйбуттара. Саха ыалын сиринэн, 80 саастарыгар диэри, хороһор муостаагы, сылай сизлээр иипиттэрэ. Олоххо кэлбит ытык аналы топорон, 7 оҕонутөрөтөн, иитэн, улаатыннарар, барыһын үлэһит, үөрэхтээх дьон оҕортообуттара. Аҕабыт барахсан оҕолорун, сизинэрин, хос сизинэрин тапталларыгар уугуттан, дьоллоох олоһу олорон

ааста. Кини олус үөрүннээн, аламаҕай майгылааҕа, дьонно барыларыгар көмөлөһө сатыыр үтүө үгэстээҕэ, биһиргэ төрөөбүттэригэр олус истин, ураты сыһыаннааҕа. Аҕа быһыытынан олус ирдэбиллээх, биһиги бэйэтин үтүө холбоһурунан иипитэ. Уолаттарын булка-алка, сайынын окко, сир аһыгар батыһыһына сылдьан үлэҕэ таһайара. Кыһын үлэһиттэн тоһон-хатан кэлээт, кизэһитин дуобакка дьарыктыыра, күрэхтэһиннэрэрэ. Биһиги аҕабыт сатаабата дьин сүөх этэ. Ол курдук, буһут, баһыһыт, тизхиһиһээ сыһыаһа этэ, кини маастардаан элбэх ахсааннаах дьыа тутуллубута. Элбэх ыалга дьыа тутуһан, күн бүгүннэ диэри киниэхэ махталлара улахан. Кырдык даһыны, аҕабыт киһи быһыытынан холбоһор буолар ураты үтүө майгылааһын, дьон-сэргэ тумус туттар киһитэ буоларын туһунан биһиргэ үлэлээн-хамсаан, алтыһан ааспыт дьонно үрдүктүк сыаналаатылар, иһирэхтик абынылар. Ону биһиги, чугас дьонно, долгуйа, кизин тутта иһиттибит.

Аҕабыт, эһэбит барахсан сырдык мөссүөнэ өйбүтүгэр-санаабытыгар, сүрэхпитигэр мэлдьи тыыннаах хаалыаҕа. Кини олорон ааспыт дьолуон олоһо, амарах истин сыһыана оҕолоругар, сизинэригэр, хос сизинэригэр куруутун холбоһор буолу туруоҕа. Тапталлаах аҕабытын сүтэрит ыарахан күннэригэр сүбэ-ама, күүс-көмө буолбут бары аймактарытыгар, дьыммуу чугас таһаарыстарыгар, Жанна Иннокентьевна Васильеваҕа, биһиргэ үлэлиир тэрилтэлэригэр кэлэктииптэригэр, ыкса ыалларыгар, дьүөгэлэригэр, Чурапчы улуутун, Төлөй нэһилиэгин дьаһалталарыгар барҕа махталбытын тиздэбит, дьыа кэргэннэригэр дьолу, этиннэ буолууну баҕарыбыт.

Кэргэнэ Анна Иннокентьевна Толстоухова, оҕолоро, сизинэрэ, хос сизинэрэ.

БИЛЭЭРИИ/ОБЪЯВЛЕНИЕ

Иван Анатольевич Терюгин аатыгар бэрлэһит байыаннай билиэт сүппүтүнэн, дьыа сусбуунаа аабыллар.

Мэңэ Хаҥалас улуутун Бүтэйдээх нэһилиэгин олохтооҕо, тыыл, үлэ бэтэрсэнэ, сыана бэтэрсэнэ **ПОВОВ Николай Михайлович** олохтон туораабытынан, кыһыгар, биһиргэ идэлээхпитигэр Марфа Николаевна Кузьминаҕа, чугас дьонугар, аймактарыгар дириг кутурбаммытын тиздэбит.

Бибилэтиэкэ кэлэктиибэ.

Оскуолаба биһиргэ үөрэммит ытыһыгар дьоборбут, Чурапчы нэһилиэгин олохтооҕо

НЕУСТРОЕВ Михаил Афанасьевич

ыарахан ыалдьан олохтон туораабытынан, ийэтигэр Зинаида Михайловнаҕа, эдьийдэригэр Күннэй Афанасьевнаҕа, Татьяна Афанасьевнаҕа дириг кутурбаммытын тиздэбит.

Чурапчы орто оскуолатын 1993 с. выпуһа.

Кутурбаммытын тиздэппэр

— Тапталлаах оҕото, бырааттара Неустроев Михаил Афанасьевич ыарахан ыалдьан олохтон туораабытынан, биһиргэ үлэлиир кэллээбитигэр Күннэй Афанасьевнаҕа, ийэтигэр Зинаида Михайловнаҕа, эдьийигэр Татьяна Афанасьевнаҕа С.А. Новгородов аатынан Чурапчы орто оскуолатын алын кылаастарын учууталларын методическай холбоһуга.

Хадаар нэһилиэгин олохтооҕо, тапталлаах ийэбит эбэбит, хос эбэбит

НОЕВА Лариса Андреевна

бу дьыл сэттинэ 19 күнүгэр ыарахан ыарыһтан олохтон туораабытын бары аймактарыгар, биһиргэ дьонугар дириг кутурбаммытын туһунан иһитиннэрэбит.

Оҕолоро, сизинэрэ, хос сизинэрэ.

Кутурбаммытын тиздэппэр

— Хадаар нэһилиэгин олохтооҕо, үлэ, сыана бэтэрсэнэ, тапталлаах ийэ, эйэс эбэ, хос эбэ Ноева Лариса Андреевна ыарахан ыарыһтан олохтон туораабытынан, оҕолоругар, сизинэригэр, хос сизинэригэр, аймактарыгар Хадаар нэһилиэгин дьаһалтата, дьокутааттарын, бэтэрсэннэрин сизитэ, "Мичил" уһууаан кэлэктиибэ.

— Хадаар нэһилиэгин олохтооҕо, үлэ бэтэрсэнэ Ноева Лариса Андреевна ыарахан ыарыһтан олохтон туораабытынан, кыһыгар, баһыһыт хаһаайыстыба салыаһаһытыгар Лариса Николаевна Ноеваҕа Хадаар нэһилиэгин баһыһыт хаһаайыстыбаларын тумсууга.

— Тапталлаах эдьийдэрэ, колхознай тутуу бэтэрсэнэ Ноева Лариса Андреевна ыарахан ыарыһтан олохтон туораабытынан, оҕолоругар, сизинэригэр, хос сизинэригэр Луковцевтар дьыа кэргэннэрэ, оҕолоро, сизинэрэ.

— Ноева Лариса Андреевна олохтон туораабытынан эдьийдэригэр Мария Николаевнаҕа, оҕолоругар, сизинэригэр, аймактарыгар Лина Ивановна Цыпандина, Татьяна Ивановна Ноева-Местникова, кинилэр дьыа кэргэттэрэ.

Кылаабынай эрдээктэр — Л.В. ГОРОХОВА
Кылаабынай эрдээктэри солбуйааччы — Е.Г. МАКАРИНСКАЯ.
Элпизтиир сэкиргэстэр, сурук отдела — А.Н. ЗАХАРОВА
Экономика, тыа хаһаайыстыбаһын отдела — А.М. СЛЕПЦОВ
Кэрэстэдиһиннэр — М.В. ПЕТРОВА, С.А. ЖЕНДРИНСКЭЙ
Таһааччы — Л.К. ПОПОВА
Бачаттааччы — Ф.А. ПРОТОДЬЯКОНОВ.

Тэрийэн таһаарыһааччылар: СР
Правадлыһыта, Чурапчы улуутун
"Сана олох" редакционнай-издательскай
холбоһук автономнай учреждение
Российскай Федерация Россияндар
СР управлениитыгар 2012 с. кулун тутар
15 күнүгэр регистрацияламмыт нумера —
ПИ №ТУ14-0238.

Редакция, издатель
аадырыһа: 678670, Чурапчы
сэл., Карп Маркс уул., 26 "а".
Телефоннарбыт: редактор
— 41-332, отделлар — 41-265,
41-358. E-mail: sanaoloh@mail.ru,
сайт: sanaoloh.ru,
instagram: @sanaoloh

Бачаттааччы: № 88 (11645)
Кээмийэ: 2 бач. лист
Ахсаана 1050. Халыһыт сыаната: 15
Аһаар ордуу тиздэппэр: сана
редакция, издательскай холбоһук, сурук
бачаттааччы. Сүрүмэ ыһаһтар, кыһыгар
кэрэстэдиһиннэр, таһааччылар, бачаттааччылар
бачаттааччылар.